

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеню вищої освіти «Магістр»

на тему:

СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ІНСТИТУТУ (2014-2021рр.)

Виконала студентка ІІ курсу,
Групи МКД-11-21вз
Спеціальності: 028 Менеджмент
соціокультурної діяльності

Риковська Катерина Вікторівна

Керівник: доктор історичних наук,
професор Веденєєв Д. В.

Рецензент: кандидат історичних наук,
доцент, директор Приватного вищого
навчального закладу “Київський
університет культури”

Пилипів Володимир

Допущено до захисту:
протокол засідання кафедри
№3 від 24 листопада 2022 р.
в.о. завідувача кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій
_____ Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПОГЛЯДИ НА КУЛЬТУРНУ ДИПЛОМАТІЮ.....	6
1.1. Стан наукової розробки теми.....	6
1.2. Поняття про «м'яку силу» у сучасних міжнародних відносинах.....	7
1.3. Характеристика культурної дипломатії як соціокультурного інституту.....	16
Висновок до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ.....	23
2.1. Нормативно-правові засади творення культурної дипломатії.....	23
2.2. Підрозділи культурної дипломатії в структурі Міністерства закордонних справ України.....	26
2.3. Створення спеціалізованої установи культурно-дипломатичної діяльності – Українського Інституту.....	32
Висновок до другого розділу.....	39
РОЗДІЛ 3. ПРОВІДНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	40
3.1. Діяльність Міністерства закордонних справ із пропаганди української культури за кордоном.....	40
3.2. Провідні напрями діяльності Українського інституту як закладу культурної дипломатії.....	51
3.3. Культурна діяльність громадських організацій України за її межами.....	57
Висновок до третього розділу.....	65
ВИСНОВКИ.....	68

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....70**ВСТУП**

Актуальність теми. Останнім часом увага до питань культури, а особливо, до культурної дипломатії починає стрімко набирати обертів. Еволюція міжнародних відносин дедалі більше зацікавлена в тому, щоб конфліктні ситуації вирішувались дипломатичним шляхом, без військового втручання. Досліджуючи дану проблему, можна зазначити, що саме незнання та некомпетентність у сфері культури унеможлиблює подальший розвиток чи вирішення ситуації.

Культурна дипломатія – це більше, ніж просто вирішення міжнародних проблем. Це вперше чергу про цінності, менталітет та релігію. Недооцінюючи дану сфери ми втрачаємо дуже важливий зв'язок при побудові відносин між організаціями, інституціями, країнами тощо. Ми повинні зрозуміти важливість цього, тому що будь-яка справа – це командна робота. Данна сфера не може існувати без допоміжних чинників.

Відтак актуальність теми магістерської роботи обумовлена такими чинниками:

якісним зростанням ролі «м'якої сили» (soft power) у забезпеченні міжнародно-політичної спроможності держави;

значним піднесенням ваги сектору культури і креативних індустрій як чинника суспільного розвитку та стратегії майбутнього;

підвищенням значення чинника інформаційної та культурно-цивілізаційної безпеки у загальній стратегії забезпечення суверенітету й національної безпеки держави;

формуванням нової моделі (структури) інституціонально-управлінського поля України із включенням до нього гуманітарних інституцій інноваційного типу (Українського культурного фонду, Українського інституту книги,

Національного фонду досліджень України, Український інститут кіно, Мистецький Арсенал, Довженко-Центр та ін.);

зростанням активності діаспори і закордонних українців у справі обстоювання інтересів України у світі, необхідність сприяння їм у реалізації національно-культурних попитів.

Мета наукової роботи: розкрити роль, функції та управлінського механізму культурної дипломатії як інституції соціокультурної сфери України.

Завдання дослідження:

1. Висвітлення основних напрямків міжнародної культурної діяльності України.
2. Розкриття сутності явища культурної дипломатії в системі сучасних міжнародних відносин.
3. Характеристика нормативно-правової бази розбудови та діяльності структур культурної дипломатії України.
4. Дослідження організаційно-функціональної побудови структур культурної дипломатії у складі МЗС України.
5. Розкриття функцій, особливостей організаційної побудови, управління та провідних напрямів діяльності Українського Інституту як спеціалізованого закладу культурної дипломатії.
6. Доведення можливостей громадських об'єднань як ефективного інструменту культурної дипломатії.

Об'єктом дослідження є культурна дипломатія як соціокультурний інститут.

Предметом дослідження є організаційно - правові та управлінські засади творення та діяльності культурної дипломатії як складової соціокультурної сфери України.

Отримані **результати** досліджень поєднують в собі як теоретичну так і практичну складову, яка може застосовуватись в академічних колах для забезпечення викладання спеціалізованих навчальних курсів, так і в

професійних колах, які опікуються проблематикою зовнішньої політики України.

Апробацію роботи здійснено у виступі на науковій конференції: *Риковська К.В.* Український Інститут як заклад культурної дипломатії. Культурні доміанти ХХ століття: мистецька освіта: Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (упор. С.В.Шалапа). Київ, 30 вересня 2022 р. Київ: НАКККіМ, 2022. С. 218–220.

Структура: магістерська робота складається із вступу, трьох змістовних розділів, висновків та списку використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПОГЛЯДИ НА КУЛЬТУРНУ ДИПЛОМАТІЮ

1.1. Стан наукової розробки теми.

Ще донедавна, сучасні міжнародні відносини було важко зрозуміти й проаналізувати через незліченну кількість переплетених тенденцій. Ці тенденції включають глобалізацію, регіоналізацію та поділ, а також різні аспекти гібридизації. Ці процеси мали суттєвий вплив на систему безпеки не тільки світу, а й окремих його учасників. Деякі основні приклади цих тенденцій включають посилення глобальної гібридизації комунікацій, посилення впливу громадської думки та посилення уваги до ісламської культури.

Незважаючи на численні військові конфлікти, що тривають 30 років, економічне зростання та вплив армії сьогодні на міжнародній арені зменшуються, але в той час, культурна та соціальна привабливість набувають нових значень та стають інструментами політики, які Джозеф Най описав як «Soft Power». Культурна дипломатія - це мистецтво розуміння та вирішення міжнародних конфліктів через співпрацю між культурами. Ця практика стає все більш важливою в сучасному світі, враховуючи перераховані вище тенденції. Культура відіграє значну роль в обох випадках, хоча вона функціонує дуже по-різному в кожному контексті. Перша позиція вимагає культурної експертизи як засобу розуміння та інтерпретації предмета. У результаті дипломатія використовує культуру як предмет для переговорів між культурами [36].

Більшість європейських країн мають культурні центри в інших країнах. Наразі Чехія, Франція та Велика Британія мають центри культурної дипломатії в Києві. Кожна з цих країн, має вплив на національні інститути або центри, де через культурні представництва можуть співпрацювати один із одним [36].

Задля вирішення проблем поточної зовнішньої політики України, вимагається розуміння їхньої культури. З цієї причини є максимальне включення почуття національної ідентичності, це один із обов'язкових методів

при розробці нової політики. Конфлікт між Україною та Російською Федерацією вже передбачає гібридну війну. Це ще раз підкреслює важливість трансляції правильного сприйняття нашої держави для досягнення цілей і завдань нашої країни на світовій арені. Крім того, реалізація нової політики вимагає розуміння нами унікальних культурних традицій та цінностей українських територій. Противник що разу хоче демонізувати цей образ, викладаючи його у своїх ЗМІ. Через це Росія використовує російськомовний народ України, за для того щоб розпорошити увагу, тому їм необхідно звертатися до потреб громадян, які проживають на цих територіях, звертаючись до громадської думки. Тому, усвідомлення самоідентифікації як українця, допомагає виграти інформаційну війну.

Культурі України на міжнародній арені бракує цілісного бачення. Оскільки, це з'явилося в результаті двох попередніх проблем країни, не систематична робота в сфері культури та не використання ресурсів та культурних надбань в більших їх проявах. Тому виникає питання з двох попередніх проблем. Як наслідок, культурні риси мають бути використані для ефективного іміджу сучасної України на міжнародній арені. Крім того, цей процес вимагає більшої уваги до окремих художників, письменників, режисерів і акторів через їх видатність у представленні культури нації. Не існує об'єднуючої теми чи ідеології, яка б представляла ідеї України в цілому.

Для ефективних результатів необхідна робота з українською діаспорою. Надання підтримки для збереження їхньої культури та мови є важливим. Розуміння того, як ці проблеми впливають на самоідентичність мігрантів у приймаючих країнах, має вирішальне значення для успіху. Саме зміцнення українського народу та активний розвиток культурної дипломатії зараз особливо актуальне для сучасної України. Оскільки модель культурної дипломатії України, має специфічні властивості, держава почала формувати та розробляти умови співпраці в час пострадянських часів, позиціонуючи себе з економічним та туристичним потенціалами.

Більше того, культурна дипломатія України, це про важливість взаємозв'язків між людьми, по-іншому називають «фундамент довіри». Наукові праці, що визначають рівень розвитку культурної дипломатії XXI століття показують, що сьогодні це потужна сила, яка формується на законодавчому рівні разом з іншими структурами держави. Культурна дипломатія бере початок ще з давніх-давен, але зараз є відносно новим зовнішньополітичним рушійним впливом. Досить часто дослідники прирівнюють появу культурної дипломатії із виникненням культури, як такої. Численні праці науковців дають визначення терміну «культурна дипломатія» узагальнюючи їх, хоча можна дати основні характеристики реальним прикладам реалізації культурної дипломатії, як суб'єкта міжнародного права.

1.2. Поняття про «м'яку силу» у сучасних міжнародних відносинах.

Початок третього тисячоліття характеризується збільшенням попиту на глобальний вимір міжнародних відносин, підвищується акцентування уваги на національну безпеку та помітними змінами міжнародно-політичної ситуації. Паралельно з тим, на плечі керівників держав лягає відповідальність за контроль та примноження арсеналу зовнішньополітичних засобів для забезпечення безпеки національних інтересів країн. У контексті цього, країна не дивлячись на свою територію, економічні показники чи ресурсні можливості, звертає увагу на свій «м'який» потенціал у побудові правильної стратегії. Це і стало початком в українській науковій думці, де ступінь наукового дослідження концепції «м'якої сили» досягну надто високого рівня. Тому мета наукового дослідження буде поєднувати в собі аналіз виявлення основних методів розкриття змісту поняття «м'яка сила» та використання набутих навичок у науковій роботі.

Збільшений інтерес до публічної дипломатії, спровокував у 1990 році появою терміну «м'яка сила», яка є частиною культурної дипломатії. Першим,

хто дав визначення цьому поняттю, став професор Гарвардського університету – Джозеф Най.

Досліджуючи події ХХ століття та розвиток міжнародних відносин, можна зрозуміти, що починається епоха інформаційної революції. Вона активно вплинула на свідомість суспільства, оскільки «силою володіє не лише той, чия армія перемагає, але й той, хто вміє переконувати» [47, с. 10].

Культурна дипломатія – це широке розуміння «м'якої сили», тому що поєднує в собі освіту, спорт, науку, національну кухню, медіа, туризм тощо. Враховуючи ці знання, ми бачимо, що культурна дипломатія являється важливим інструментом впливу і змін. Це обумовлено тим, що мета полягає не лише інформуванням, а і в кардинальній зміні свідомості громадян інших країн в сторону України. Важлива та кропітка робота несе за собою гарні результати та реалізовані проекти, які в подальшому маленькими кроками вибудовують довіру партнерів. Підхід та стратегія мають бути ретельно обміркованими.

Наприклад, при побудові міжнародних відносин на початку головним етапом є інформування, тобто розповідь про Україну, її культуру та історію, цікаві винаходи та унікальність кожного українця. Дізнаючись більше інформації про народ, людина краще розуміє та сприймає подальшу інформацію. Варто зазначити, що доцільно залучати аудиторію у спільні проекти, і за рахунок взаємодопомоги успішно виконувати поставлені завдання, які в перспективі перейдуть у взаємозв'язки. Однак старі принципи культурної дипломатії базуються на прикладі «бренд зверху вниз» – це підхід, який розглядає людей як цілі, а не як учасників обміну думками.

«М'яка сила» відгукується більше на зовнішню аудиторію, але існують інструменти, на які впливає даний тип, це: політична культура та політичний режим. Політичний режим розділяє такий вид «м'якої сили», як симетричний (притаманний демократичним державам) і асиметричний (бренд та піар держави, жорстока пропаганда, створення іміджу одноосібного лідера держави). Однак під розумінням політичної культури варто зазначити стиль зовнішньої політика, де розкривається термін «м'який», як історична свідомість.

Специфіка «м'якої сили» полягає у тому, що суб'єктами можуть виступати як держава, так й інші міжнародні гравці – зазначив Дж. Най [44, с. 69]. Також більш детально розкриває дане питання А. Жентек, яка у своїх працях зауважує, що суб'єктами є: публічні особи та уряд, які відповідають за найвищі функції у державі, також парламент, неурядові організації, політичні партії чия активність напряду впливає при формуванні іміджу держави. Крім того, культурна дипломатія може бути спрямована як на широку, так і на вузькоспеціалізовану групу. Не варто недооцінювати внутрішньодержавний вимір культурної дипломатії, оскільки його важіль відіграє важливу роль, при трансляванні у зовнішню дипломатію.

Все ж досить часто суспільство не розуміє різновиду значень «культурної дипломатії» та «політичної дипломатії», хтось взагалі не вбачає в цьому інтерес, а хтось і гадки немає, які важелі впливу мають ті чи інші чинники. Політика керується напрацьованими зв'язками, виконаними обіцянками та чітко поставленими задачами.

Китайський політичний мислитель Шан Ян вважав, що влада в країні і світі залежить від сили. Він вважав, що держава завжди має більше влади, ніж будь-який інший суб'єкт. Захоплива архітектура Єгипту та Риму показали, що держава може мобілізувати ресурси суспільства для досягнення великих цілей. Для демонстрації державної могутності люди використовували навіть монументальне мистецтво. Цю ідею підтверджує той факт, що багато тоталітарних режимів використовували мистецтво для демонстрації своєї сили [2, с. 55].

Можна вважати, що в концептуальному плані відстоювалось і виправдовувалось насильство державою, як фактор політики, а в площині практичної політики такі ідеї втілювалися в доктрини встановлення і закріплення нерівноправних відносин, тиску та примусу. Відомий радянський дослідник зовнішньої політики США Ю. Мельников вважав, що в США так розумілася сила в період «холодної війни» 70 – 80 років ХХ століття: «Під самим терміном «сила» в найширшому його значенні розуміються взяті в своїй

сукупності військовий, економічний, науково-технічний потенціал, географічно-стратегічне положення, матеріальні ресурси, морально – психологічний стан населення країни, дипломатичні відносини та здатність правильно домовитись, – коротше кажучи, все що повинне вплинути та має бути використаним для успішного проведення імперіалістичної політики. А саме, через нав'язування іншим своєї волі і панування, насильства, шантажу, погроз та диктату, для підготовки війни чи конфронтації» [45, с. 99]. Узагальнюючи, видно, що силова політика США досить чітко, у зазначених вище рядках, показала свої ідеологічні наміри того періоду.

Досить часто закони держав встановлюють чіткі умови при застосуванні збройної сили, такі як: надзвичайний стан, стан війни, масові заворушення, брутальні порушення громадського спокою, «гуманітарні кризи» тощо. Примус з боку держави шляхом застосування сили до громадян варіюється від обмеження свободи конкретної особи до фізичного винищення особи (смертні вироки, які виносяться судами та виконуються органами державної влади). Зовсім недавно в багатьох демократичних країнах смертну кару скасували або не визнавали «примусовим правом» держави, але міжнародне гуманітарне право - право війни - визнає цю прерогативу держави (комбатанти - право воюючих сторін на це).

Що стосується страти колишнього іракського диктатора Саддама Хусейна, світова громадськість рішуче виступає за обмеження озброєних частин державної влади, але сучасні держави навряд чи сприймають такі протести серйозно. Зауважимо, що сучасні політичні мислителі великих держав бачать у збройній частині державної влади основу «справжнього суверенітету».

В історії політичної думки ставлення до державної влади зазнало певної еволюції. На перших етапах від становлення до розквіту класичної держави сила її містила важливим елементом військову силу, надалі економічну потугу, нерідко - моральні сили народу, і донедавна такими елементами стали: досить високі технологічні та космічні проекти, незалежність в енергетичній індустрії,

міжнародний авторитет, нові методи впливу на міжнародні відносини суб'єктів через появу «м'якоюї сили».

Джозеф Най вважає, що значення «м'якої сили» в загальному балансі сил зростає. Він визначає його як сукупність аспектів національної присутності та культури, відкритих політичних цінностей і зовнішньополітичного курсу, які приваблює для інших країн [44].

Політолог досить високо оцінив можливість американської культури підсилити американську «м'яку силу» за рахунок великої кількості студентів, а саме випускників американських університетів, як відомо, саме молоде покоління завзято досліджує нові можливості розвитку та вдосконалення власних навиків, які в результаті формують національні американські еліти. Цікаво, що автор звертає увагу на те, як стажування в Колумбійському університеті в 1958 р. вплинуло на погляди секретаря ЦК КПРС О. Яковлева. «М'яку силу» формує також американська популярна культура, серед якої є «посланники» свободи, демократії та духовного звільнення.

Джозеф Най стверджує, що колишній Радянський Союз також мав ресурси «м'якої сили», але втратив їх через невдалу пропаганду та неефективну зовнішню політику. Для нас цей момент важливий, тому що Україна також має нереалізовані «м'які» сили.

Науковці у сфері політики почали знаходити цікаві факти та характеристики щодо національних особливостей такої сили: ідеться про статтю Г. Рахмана «Китайська політика «м'якої сили» у «Financial Times» [46, с. 258].

При аналізі методологічних засад «м'якої сили» виступають такі фактори:

По-перше, ми вважаємо, що феномен «м'якої сили» слід дослідити в ширшому цивілізаційному та культурному вимірах, а не як звичайні зміни в політичних процесах сучасних держав, тобто від грубої до тонкої політики переходу влади, тобто нової культурної політики. У результаті, до нової культури війни і миру, згідно з її орієнтирами, людство досить неготове. А саме до, відвертої дикості, жорстокого насильства, «грубого тиску», що особливо

неприпустимо в міждержавних відносинах. Адже в міжнародних відносинах діють держави, за визначенням Г.В. Ф. Гегель у «Філософії права» як «самостійне утворення».

Повертаючись до інших сфер суспільного життя, а саме до тих, які межують із політикою: права, етики, міжнародних відносин. За часів Чезаре Беккарія (XVI-XVII ст.) відмова від тортур була не лише звичайним явищем, але й обов'язковим елементом судової системи. Відмова від фізичних покарань, які широко застосовувалися державою, що досліджено М. Фуко в роботі «Наглядати і карати», свідчили на користь ідеї поступового пом'якшення застосування грубої сили у судочинстві та відбутті покарань. Поступова тенденція до пом'якшення «міждержавних настроїв» з'явилася лише в другій половині 20 століття, після того, як видатний німецький мислитель Клаузевіц закликав «через вимоги культури і цивілізації». Сучасні військові теоретики зазначають, що військові дії це і будь-яких умовах складно та боляче, і відбувається завжди без попередньої підготовки суспільства, що в разі розпорошує всю роботу держави, та відтепер навіть кровопролитні війни ведуться в «складних та страшних терористичних формах» [48, с. 50].

Отже, використання «м'якої сили» є більш загальною плановою заповіддю часу, як спільного соціокультурного віку всього людства.

По-друге, духовний принцип використання «м'якої сили» сформувався давно: на Далекому Сході завдяки працям давньокитайських мислителів Сунь Бін і У Цзи, які пропонували максимально уникати збройного насильства, адже політичний лідер міг досягти цього силою своєї мети, використовуючи метод політичного впливу: залякуванням, дезорієнтуванням ворогів та плутанням союзників; наприклад, Сунь Цзи (Сунь Бін) поділився думкою про те, що видатні полководці повинні бути завжди готові перемогти ворога повністю, при цьому не використовуючи збройну силу, захопити ворожі міста без осади, підкорити всю державу без пролиття крові. Такі думки не вперше зустрічаються в східній практиці військово-політичної думки. Зокрема інший давньокитайський військовий теоретик Чжуге Лян у III ст. Н. зазначав: «У

військових операціях атака на розум є першочерговим завданням, а атака на укріплення – другорядною. Психологічна війна – первинна, бій – другорядний» [49, с. 51].

Сформована, традиційна і глибока структура військово-політичної думки (прототип), закладена у вищезазначених мислителях та конфуціанством, все ще існує в сучасному світі політичного мислення і діяльності, яка становить великий інтерес для американців та американських стратегів. Є причина, чому решта західного світу стурбована зростанням могутності Китаю. Так, у 1999 році, на межі 20-го і 21-го століть, аналіз 600 офіційних китайських джерел, згідно з повідомленнями американських агентств, дійшов висновку, що в плануванні конфронтації між цими «наддержавами» китайські мислителі пропонують відкриту конфронтацію (у дусі західної парадигми «прямої» збройної боротьби), так і очікування на дієвість «непрямого», економічного та політичного послаблення воєнної могутності Сполучених Штатів, щонайменше до 2030 року (річище східної парадигми стратегії «непрямих дій»).

По-третє, зберігаються елементи традиційного розуміння державної влади як засобу впливу на поведінку одного суб'єкта, на поведінку іншого, на перебіг політичних подій у «бажаному напрямку», – вважає экс-прем'єр. Німець («Міністр сталі») Отто Бісмарк – «Альфа» і «Омега» всіх політичних і дипломатичних успіхів. Але при цьому, політика застосування сили не повинна перетинати межу безпеки, а політичні лідери завжди повинні мати готові альтернативи для забезпечення гідного відступу та перегрупування. Раніше представники східної парадигми висловлювалися в тому ж дусі: «Військо є знаряддям нещастя, тому шляхетний правитель не прагне до нього вдатися, він використовує його лише тоді, коли він змушений» - «Зафіксовано в Дао Те Цзін [49, с. 52].

Тому «м'яка сила» як специфічний варіант, а не заміна звичайної політики сили, є дуже ризикованою. Проблеми безпеки в його застосуванні не останні: американські критики назвали нещодавнє використання «м'якої сили» новим канцлером Німеччини Ангелою Меркель «політикою зручності», і це

недаремно. Ми повинні розмістити цю критику в контексті традиційної «політики сили», яку Сполучені Штати проводять щодо Іраку, Афганістану та Ірану. Аналітики вказували на те, що наближається зміна складу Конгресу і керівництва іншого президента США, «жорсткий курс» політики принципово не зміниться.

По-четверте, використання «м'якої сили» не заперечує існування набору звичайних економічних, політичних і дипломатичних засобів, традиційних засобів тиску силою та їх використання у разі невдачі м'якої сили. Спостерігачі світового політичного процесу відзначають, що найпоширенішим і популярним терміном у зовнішньополітичному лексиконі США є слово «power» – влада або сила (слово «power» часто використовують для визначення матеріальної влади, слово «power» «використовується Перекладається як синонім таких слів, як «держава», «влада» тощо.) Розглянемо цю позицію більш детально, інакше перехід від політики м'якої сили до політики звичайної сили і навпаки стає незрозумілий.

Під «м'якою силою» по суті розуміється політика як цілеспрямована раціональна діяльність держав на міжнародній арені для досягнення своїх цілей. Вищезазначена політична обачність вимагає відповідних засобів. Як зазначив колишній президент Європейської комісії Жак Делор у журналі «День» у «Проекті синдикатів», що об'єднана Європа, щоб стати глобальною державою, має налагодити тісніші зв'язки між «інструментами» зв'язку [49, с. 52]. «М'яку силу» ЄС, можна визначити якимось так: це допомога розвитку та економічне партнерство в слаборозвинутих країнах, які мають намір досягти цілей, означає захист і забезпечення інтересів ЄС усіма розумними та відповідними засобами.

По-п'яте, глобалізація світу безумовно вплине на зміст і методи «м'якої сили» для забезпечення її ефективності, а м'яка сила останнім часом використовується в міжнародних, міждержавних відносинах, залучаючи ворожих сусідів, з усіма ознаками звичайної сили: реальна влада, тиск, приховані елементи соціального насильства тощо.

1.3. Характеристика культурної дипломатії як соціокультурного інституту.

Експерти стверджують, що сьогодні Україна - це складна та багатогранна війна, яку ведуть проти нашої країни зовнішні агресори. Особливістю цієї війни є масштабне використання ініціаторами агресії інформаційного простору для деструктивних пропагандистських кампаній, що досягається шляхом просування власних стратегічних наративів, власного стратегічного контенту, зокрема культури, мови, створення власного привабливого іміджу паралельно намагаючись демонізувати Україну (в усіх відношеннях: і всередині України, і на зовнішніх майданчиках, і навіть серед населення самої країни-агресора).

У цьому контексті Україна та інші демократії шукають шляхи ефективної протидії російській деструктивній пропаганді. Дослідники, які почали вивчати проблематику культурно - стратегічних комунікацій, зіштовхнулись з багатьма працями та напрацюваннями таких дослідників як: В. Петров, С. Даниленко та інші. Аналізуючи їхні роботи та методи дослідження впливають такі результати, що більшість їхніх напрацювань викладені у загальних розуміннях, де не зустрічається конкретика чи вузькоспеціалізована галузь дослідження. Цікаві питання стратегічних комунікацій і дотепер досліджується та цілісно вивчається.

В Україні поняття «стратегічна комунікація» визначено у Воєнній доктрині України (переглянуто у 2015 році) так: «Координоване та відповідне використання комунікаційних можливостей держави - публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, військових відносин, інформаційно - психологічних операцій», спрямованих на заходи сприяння загальнодержавним цілям» [4].

Згідно з наведеним визначенням, основним колом державних суб'єктів, залучених до реалізації стратегічної комунікації на національному рівні, є центральний орган виконавчої влади з питань державної інформаційної політики (Міністерство інформаційної політики України), у складі державної оборони (Міністерство оборони України), питання зовнішньої політики (МЗС

України) та структуру розвідувального та контррозвідувального підрозділів (відповідальних за інформаційно - психологічні операції).

Звісно, велика частина стратегічного зовнішньо-правового нарративу донесення до цільової аудиторії спирається на весь набір власного позиціонування, який доступний Міністерству закордонних справ і країні. Хоча сьогодні інструментарій більш ширший за реальну діяльність зовнішньополітичного відомства країни. Одним із інструментів, який країни все частіше використовують для оптимізації своєї зовнішньополітичної діяльності, є публічна дипломатія, яку Ф. Могеріні, Верховний представник Європейського союзу із закордонних справ, називає «невід'ємною частиною зовнішньої політики» [5].

Ключовими елементами публічної дипломатії є [6]:

- програма обміну профільних освіт (для вчених, студентів та школярів);
- програма, яка допомагає з організацією відвідування іншої країни, за сприяння спонсорів чи меценатів;
- популяризація державної мови за кордоном та сприяння її вивченню з допомогою іноземних аудиторій та міжнародних програм;
- розширення знань про державу, методом культури, звичаїв і традицій, а саме організація культурних заходів (також переклад та поширення книг національних видань, які позиціонують себе механізмом довгострокових культурно – соціальних відносин [7]);
- розповсюдження національного мовлення в широкому застосуванні (радіо, телебачення, мережа Інтернет) з перекладом на різні мови для закордонних аудиторій.

Проте в рамках публічної дипломатії розвиваються й інші тематичні сфери, часто з самостійним змістом і власним дослідницьким виміром. Яскравим прикладом цього напряму є культурна дипломатія.

Автори дослідження «Культура та культурна дипломатія: порівняльне дослідження канадського та китайського прикладів» зазначають, що «культурна дипломатія є одночасно «новим» терміном і «старим» терміном у

дипломатичному співтоваристві» [8]. Це можна пояснити тим, що, з одного боку, перші зразки культурної дипломатії можна знайти у державних відносинах в II-III тисячоліттях до н. е, з іншого боку, як самостійне явище його почали вивчати лише після Другої світової війни (наприклад, [9]).

Вважається, що в сучасній історії Франція першою цілеспрямовано застосувала культурну дипломатію. На початку 1883 р. зусиллями французького дипломата П. Кабмона був заснований Французький союз (з відділенням у Барселоні) для пропаганди французької мови, під час Першої світової війни в структурі МЗС Франції з'явився Уповноважений з питань культури, але згодом і окреме Бюро культурних зв'язків [11].

У зазначеній вище інформації, систематичні дослідження в галузі «культурної дипломатії» взяли початок лише після Другої світової війни. У той час дослідники тільки починали дізнаватися про таку галузь, як «культурна дипломатія» та звісно ж «досягнення зовнішньополітичних цілей через культурний обмін або іншу пов'язану з культурою дипломатичну діяльність» [8].

Культурна дипломатія - це курс дій, заснований на обміні цінностями та ідеями, традиціями та звичаями, а також іншими аспектами культури та її ідентичності. Галузь культурної дипломатії спрямована на зміцнення відносин і покращенню соціокультурних взаємовідносин, популяризації національних відкриттів та інтересів на міжнародній арені [12].

Дослідники зазначають увагу на трьох ключових характеристиках культурної дипломатії: широту (охоплення діяльності), непомітність і ненасильство в певній мірі. Але для сучасних дослідників залишається відкритим питання: якою мірою культура країни має відношення до культурної дипломатії та який загальний ефект культурної дипломатії.

Отже, зв'язок між культурною дипломатією та публічною дипломатією не повністю визначений. Сьогодні культурна дипломатія найчастіше розглядається як складова публічної дипломатії (зокрема, така практика існує і в Україні (див.,

наприклад: Україна як бренд. Ольга Жук і нова культурна дипломатія в МЗС [13]).

Незважаючи на посилення та термінологію інституційні питання, що стосуються розвитку культурної дипломатії, загально визнано, що неможливо виконувати свої завдання лише через державні структури - дипломатія, яка більше, ніж будь-яка інша, вимагає міцнішого партнерства з приватним сектором або тісні відносини громадянського суспільства.

Стосовно місця культурної дипломатії в загальній системі національних стратегічних комунікацій варто відмітити, що культурна дипломатія (з огляду на її основний механізм реалізації) безпосередньо пов'язана з реалізацією стратегічного нарративу як форми метанаративу. Крім того, враховуючи те, що стратегічні нарративи потрібно не тільки розробляти, але й правильно «формуєвати» для різних цільових груп, це вимагає активної участі механізмів культурної дипломатії принаймні у двох ключових елементах. По-перше, створіть правильний контент (у різних формах) для реалізації стратегічного нарративу. По-друге, адаптувати контент до різних культурних традицій цільової аудиторії. Для цього потрібні відповідальні державні інституції (переважно спеціалізовані агенції, відповідальні за стратегічну комунікацію) з представниками українських національних культурних просторів та зарубіжних культурних просторів (з одного боку, вони самі є трансмісією українського нарративу, з іншого – таким каналом). за допомогою якого нарратив поширюється на інші цільові аудиторії).

Сьогодні Україна робить окремі кроки для підтримки публічної та культурної дипломатії на національному рівні. Вперше в історії МЗС України було створено Управління публічної дипломатії (грудень 2015 року), до складу якого увійшов спеціальний відділ культурної дипломатії. Це спровокувало важливий крок у покращенні можливостей України як сфері стратегічних та креативних комунікаціях [14]. В результаті цього, на думку експертів, для повноцінної реалізації заходів у цій сфері державі варто приділяти цьому питанню більше уваги, у тому числі створенню конкретних культурних

дипломатичних установ. У звіті «Культурна дипломатія в Україні: країни, проблеми, перспективи» [15] висвітлюються ключові фактори, які суттєво впливають на ефективність таких інституцій (за умови, що їхня діяльність має чітку та зрозумілу державну підтримку, переважно фінансову):

1) Підпорядковується (координується) національному зовнішньо-політичному відомству;

2) Популяризація у сфері мови та комунікації, надання послуг з їх вивчення має бути одним із найважливіших напрямків діяльності таких закладів;

3) Ретрансляція цінностей - українських та загальноєвропейських (щоб стати частиною спільного європейського культурного простору);

4) Відповідати культурним вимогам країни перебування;

5) Будувати довгострокові відносини та розвивати продуктивні партнерства. Діяльність Агенції культурної дипломатії передбачає вихід за межі дипломатії, підтримку гастрольної діяльності та сприяння розвитку різних галузей культури та мистецтва (кіно, театр, образотворче мистецтво, музика, архітектура та містобудування, музейна справа);

6) Підтримка та покращення стану сучасної культури та мистецтва;

7) Структура та побудова сучасної мережі;

8) Підтримувати національні літературні проекти та виробництва книговидавання.

Робота таких інституцій потребує експертів з культурної дипломатії з державного сектору, а також з приватного та державного секторів. Розуміючи специфіку та складність роботи даного напрямку, а саме мова йде про висококваліфікованих працівників, які можуть повноцінно виконувати поставлені перед ними задачі та завдання культурної дипломатії, вміти належним чином організувати роботу відповідних інституцій, також раціонально сформулювати їхні стратегічні напрямки, розуміти та заохотити їх роль в культурній дипломатії у загальній системі національних стратегічних комунікацій. Підготовка таких фахівців має бути пріоритетом для українських

університетів (наприклад, Київського державного університету культури і мистецтв, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв тощо), які безпосередньо готують кадри у сфері культури, де цей напрям можна започаткувати та отримати практичний вимір. Крім того, вже згаданий аналітичний звіт [15] рекомендує Міністерству освіти і науки України започаткувати єдиний спеціалізований курс з культурної дипломатії для українських навчальних закладів.

Висновки до першого розділу

Тому можна зробити такий висновок із вищезазначених фактів, що стратегічні комунікації є важливим способом у покращенні та контролюванні культурної дипломатії. Але слід розрізняти комунікацію у широкому та вузькому розуміннях. Комунікація належить до тих напрямків, де поєднує в собі вербальну та невербальну форми реалізації. Кожна форма носить свій характер та специфіку. До прикладу вербальна форма комунікації об'єднує у себе: письмову та усну, це може бути національна література, поезія та художня творчість. Невербальна форма комунікації носить інших характер це графічна, творча, зображальна діяльність, яка виготовляє свій продукт - картини та зображення.

Культурна дипломатія відіграє важливу роль у забезпеченні співпраці як із зовнішніми, так і внутрішніми цільовими аудиторіями, в той час не забуваючи і про творчу громадськість, яка безпосередньо залучена до процесу виробництва культурного контенту, задля впливу на інші цільові аудиторії. Але питання дослідження публічної та культурної дипломатії залишається ще не закінченим, акцентована увага на методологічному вирішенні питання, яке буде остаточно досліджене різними інституціями в Україні та за її межами.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ, ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

2.1. Нормативно-правові засади творення культурної дипломатії.

Розпад Радянського союзу у 90-х роках спричинив його поділ на окремі держави, які, у свою чергу, потребували власних нормативно-правових основ міжкультурної взаємодії, що значною мірою заповільнили розвиток культурної дипломатії. Саме у цей період українська держава переживала становлення ідеологічно-національних установ. Зовнішня політика нашої держави була сфокусована на економічних відносинах, що, у свою чергу, негативно відобразиться на культурній дипломатії. Зрозуміло, що у період розпаду однієї - це не найкращий час для налагодження іншої нової, що покликана врегулювати нормативно-правові ідеї. Цей процес потребує досить довгого, напруженого та сконцентрованого періоду. Проте, варто пам'ятати про те, що державна правова система працює лише у правильно злагодженій команді, яка налаштована лише на якісний та позитивний результат та буде ініціювати правильне вибудовування міжнародних довгострокових відносин.

Уже після здобуття Україною незалежності, відкрилися нові перспективи для розвитку. Саме цей етап в історії нашої держави дав чудові можливості вибудувати свою власну зовнішньо-політичну культурну діяльність, запровадити нормативно-правові цінності міжнародної діяльності, укласти різноманітні контракти з країнами чи міжнародними організаціями, спираючись на нові умови, формуючи правильний механізм реалізації задуманого.

Культурна дипломатія – це потужний інструмент, який поєднує в собі багато дисциплін та інтересів. Також, крім українського інституту, прямо чи опосередковано залучені чимало учасників як в Україні, так і за її межами. Серед них - інституції у сфері культури, освіти і науки, дипломати, організації громадянського суспільства, українці, що перебувають за межами держави,

медіа, науковці, митці, бізнесмени, органи державної влади, експертне середовище. Саме тому варто зрозуміти, що стратегічна мета і зміст нової культурної дипломатії України повинні творитись з урахуванням якомога більшої кількості позицій і думок.

Організаторами культурної дипломатії на національному рівні є: Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики, Український інститут, Міністерство молоді та спорту, Міністерство освіти та науки України, Український державний науково-дослідницький інститут, Державний український комітет телебачення та радіо і т. д. Також, чималий внесок роблять регіональні та місцеві органи влади, які, у свою чергу, можуть здійснювати міжнародну співпрацю самостійно або за підтримки центральної влади, тобто організувати арт-тури, мистецькі фестивалі, конференції тощо.

Міністерство закордонних справ України відповідає за координацію діяльності у сфері культурної дипломатії. У 2015 році було створено кафедру публічної дипломатії, яка складається з трьох кафедр: культурної дипломатії, імідж-інженерії та зв'язків із засобами масової інформації. Мета офісу - об'єднання митців та інших діячів культури, задля того щоб розповісти про Україну за допомогою мистецтва. Одним із завдань цього відділу є регулярне ознайомлення іноземних дипломатів з українськими культурними проектами тощо [8].

У структурі Міністерства культури та інформаційної політики є Департамент стратегічного планування та європейської доброчесності, а також Департамент міжнародного співробітництва. Важливим напрямком діяльності є формулювання, укладання та реалізація положень культурного поля (Україна уклала близько 80 двосторонніх угод про культурне співробітництво). Міністерство також забезпечує представництво України в роботі міждержавних, урядових, відомчих комітетів, робочих груп.

В іноземних державах культурну дипломатію України здійснює посольство. Якщо в структурі спецгрупи немає культурної проблемної групи,

обрядова діяльність все одно передбачає використання елементів національної культури. Дипломатія Дня Незалежності України вважається найважливішою подією. Громада також приділяє увагу державним святкам та визначним датам і жителям [9].

Нормативно-правова база:

- Закон України Про засади внутрішньої і зовнішньої політики;
 - Закон України Про культуру (Розділ VIII Міжнародні культурні зв'язки);
 - Закон України про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей;
 - Закон України Про музеї та музейну справу;
 - Закон України Про бібліотеки і бібліотечну справу тощо;
 - Наказ у Міністерстві культури України, про затвердження Примірного порядку організації міжнародних і всеукраїнських професійних, студентських та учнівських мистецьких конкурсів (від 04 травня 2018 р. №395);
 - Двосторонні та багатосторонні угоди про культурне співробітництво
- Загальнополітичні договори, які Україна уклала з деякими державами – Польщею (1992), Туреччиною (1992), Францією (1992), Грузією (1993), Тунісом (1993), Литвою (1994), Казахстаном (1994), Чехією (1995), Італією (1995), тощо, – що у свою чергу, відображає прагнення країн до культурного діалогу, а також слугує базою для ширших угод про взаємодію між цими державами [7].

У своїй діяльності Український інститут керується статутом і нормативно-правовими актами, що визначають принципи зовнішньої політики України, особливо в рамках місії культурної дипломатії.

Закон України «Про основи внутрішніх і закордонних справ»

Стаття 2 ст. 11. Основні принципи зовнішньої політики України:

- утвердження лідируючої позиції України в системі міжнародних відносин та зміцнення міжнародного авторитету країни;

- використання міжнародного потенціалу для становлення та розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та легітимної держави та досягнення сталого економічного розвитку;

- підтримка інтеграції України у світовий інформаційний простір;

- створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, етнічної, культурної, мовної та релігійної ідентичності громадян України всіх національностей.

Положення МЗС України про основні завдання МЗС:

3.3) реалізація зовнішньополітичних курсів України, спрямованих на розвиток політичних, економічних, культурних, гуманітарних, наукових та інших відносин з іноземними державами та міжнародними організаціями;

3.6) Сприяти утвердженню міжнародного авторитету України та зміцненню її іміджу у світі як надійного та передбачуваного партнера.

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 року № 430-р «Про створення державної установи «Український інститут»

Наказом Міністерства закордонних справ України від 28 лютого 2018 року № 103 затверджено статут державного агентства «Український інститут» [42].

2.2. Підрозділи культурної дипломатії в структурі Міністерства закордонних справ України

Перший Український форум культурної дипломатії, що був запроваджений Міністерством закордонних справ України за підтримки Київського офісу Інституту Кеннана (США). Сайт оцінено як майданчик для просування українського культурного продукту та співпраці всіх зацікавлених у цьому сторін, що були залучені до влиття України у світовий культурний простір. Зокрема, у той час, міністр закордонних справ України Павло Клімкін особисто оголосив про рішення щодо створення в МЗС Департамент культурної

дипломатії та підкреслив, що це розглядається як цілісна концепція. Він закликав усіх зацікавлених сторін сприяти створенню сучасної громади та спільно працювати в цьому напрямку. У грудні 2015 року такий підрозділ фактично було створено в рамках проекту Міністерства закордонних справ – Управління публічної дипломатії - де об'єднувалися три департаменти: культурної дипломатії, імідж-інженерії та зв'язків зі ЗМІ.

Посол делегації Дмитро Кулеба зазначив, що ключем до культурної зовнішньої політики має бути синергія та горизонтальна взаємодія. У МЗС зазначили, що новостворений уряд вважає наше кіно одним із головних інструментів іміджевої та культурної реклами, тому в Україні та за кордоном, зокрема, планується проведення деяких українських кінофестивалів. Також планується значне збільшення використання Інтернету та соціальних мереж. Пріоритетом для сфери публічної дипломатії України стали країни Європейського союзу, США та Канада.

У квітні 2016 року в Китайському університеті закордонних справ відбувся 2-й Український форум культурної дипломатії, а на початку травня – Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал». Два цих заходи стали основою для широких і конструктивних дискусій щодо низки важливих питань у культурній дипломатії [6].

Головною темою другого форуму стала взаємодія суспільства та держави у популяризації української культури та формуванні ствердлого іміджу України за кордоном, де представники Уряду, Верховної Ради України, міжнародні експерти та громадські активісти вже вкотре обговорили важливість і спрямованість національної стратегії розвитку української культури та публічної дипломатії, проаналізували роботу, зроблену після минулорічного форуму, різко критикували владу України. країна в цій сфері. Є прогалини в роботі агентства та рішеннях про те, що робити далі і як це робити.

Зокрема київське представництво Інституту Кеннана випустило черговий номер журналу «Агора» з темою «Зброя та культура – фактори зовнішньої політики України», у якому назва говорить сама за себе. Питання присвячено

двом аспектам поточної зовнішньої політики України, а саме: співпраці між Україною та Сполученими Штатами в рамках забезпечення гарантій безпеки та надання нам смертельної зброї в умовах іноземної агресії та не менш важливого розвитку громадськості і культурна дипломатія, щоб дати міжнародним партнерам нашої країни краще зрозуміти її історію, культуру, мистецтво та суспільно-політичні зміни, що відбулися з моменту європейського Майда. Разом з НУО "Українцями у всьому світі" експерти представляють результати незалежного аудиту ефективності української культурної дипломатії в різних регіонах світу в період 2014 - 2016 рр. Аналізуючи способи зміцнення державних та волонтерських зусиль утворює українську присутність за кордоном. Лідерський потенціал.

Громадські активісти та волонтери наводять різні приклади роботи за кордоном. Цікавим прикладом є участь українських активістів у протестах по всьому світу в липні 2014 року проти передачі Росії двох десантних вертольотоносців «Містраль» французького виробництва. Завдяки своїй активній позиції українським волонтерам вдалося залучити багатьох французів до протестного руху, поширюючи правду про агресію Путіна проти України, незважаючи на те, що офіційна проросійська політика їхнього уряду все ще підтримує та просить президента Олланда не надавати Путіну кораблі. Подібні акції за участю представників української діаспори відбулися в США, Канаді, у Парижі та Сен-Назері (Франція), а також у Німеччині. Разом з іншими заходами цим було досягнуто мети і контракт з Росією було розірвано.

Слід відзначити вагомий внесок у нашу культурну дипломатію Французького міжнародного проекту «Global Ukrainians», який був заснований Віолеттою Москалу.

Однак цей приклад є винятком, оскільки системність української сторони в таких операціях зазвичай відсутня. Протест - не головна мета. Тому, на думку голови вищої комісії Верховної Ради України у закордонних справах Ганни Гопко, незважаючи на певні досягнення, наприклад, створення державного дипломатичного відомства чи приєднання до проекту «Креативна Європа» в

МЗС є закордонни просування, де переважно працюють волонтери, художники та ентузіасти. Для покращення ситуації пропонується створити Українську академію, започаткувати відповідну мережу українських культурних осередків за кордоном, використати наявні там українські культурні осередки. Також необхідно кардинально збільшити фінансування культурної дипломатії, наразі не більше 7 мільйонів гривень на рік (із загального бюджету 300 мільйонів).[9]

Але Катріна Смагли, директор київського офісу Інституту Кеннана, вважає, що Україна все ще, на жаль, втрачена для РФ у сфері культурної дипломатії. Тим паче, що в Україні немає єдиного координаційного центру публічної дипломатії. Без єдиної національної стратегії та співпраці Міністерства закордонних справ і культури України в цьому питанні галузеві інтереси все ще переважають над національними. Але не можна забувати, що культурна дипломатія – це інформаційна зброя, від якої залежить допомога Україні, щоб заручитися підтримкою нашої країни з боку громадян країн-союзників. Зрештою, вони є мішенями російської пропаганди з точністю до протилежного: сіяти розбрат, роз'єднувати і навіть руйнувати ЄС. Агресори вже діють на європейському полі бою, щоб позбавити Україну подальшої підтримки, вплинути на свідомість громадян ЄС для створення паралельної реальності та дискредитації всього в Україні.

Хоча правда на нашому боці, Росія використала потужні ресурси, задалегідь підготовлений персонал і обурливу тактику відвертої брехні, введення в оману та шантажу. Адже загалом Росія у своїй пропаганді пропагує образи та культуру минулого, її ідеали також належать минулому: «в джунглях історії» – зазвичай Російська імперія, загарбницька війна, царі та одіозні генерали російського вторгнення, або Сталін.

На відміну від Російської Федерації, Україна повинна пропагувати нову країну та європейське майбутнє!

Також очевидним є недостатнє використання ресурсів культури та публічної дипломатії. Наприклад, в Лондоні успішно працював Український інститут, але без корпоративної та державної підтримки ці зусилля нікчемні.

Особливо порівняно з фондами РФ на популяризацію власної культури за кордоном. Вона стратегічно випередила Україну, створивши ще у 2008 році спеціальну структуру під назвою «Росспівробітництво». Російські дипломати планують свої дії в цьому напрямку на півроку наперед і систематично проводять масштабні культурні заходи в столицях великих держав: є різноманітні представництва та культурні центри. Тобто Російська Федерація проводить активну політику, а Україна – пасивну, передаючи ініціативу ворогу і лише реагуючи на дії ворога. Така політика не може бути успішною.

Економічні можливості української діаспори неможливо порівняти з фінансовими витратами з російського боку. Порівняно з діяльністю Росії та ефективністю її культурної дипломатії в європейських містах українська присутність майже нульова. Проте мова йде не про етнічну приналежність регіону, а саме про активізацію української культурної дипломатії, бо це поклик часу.

За словами Катерини Смаглій, негативний результат голландського референдуму змушує задуматися про відсутність «роботів» в українській політиці та культурі. Наша фактична поразка на голландському референдумі була передбачуваною не тільки через міцну позицію та культурні зв'язки Російської Федерації з країною, а й через системно слабку роботу наших посольств та окремих послів у сфері культурної дипломатії. Все відбувалося якимось епізодично і спорадично, і лише напередодні референдуму. Це не може не хвилювати громадянське суспільство, яке справедливо вимагає від влади більш агресивних дій. Хоча водночас цей референдум дає нам можливість такого радикального просування у світі та вміння самих голландців – знай Україну.[10]

Навіть якщо щось розпочато, прогресу мало. Зокрема, як показав моніторинг, Український культурний центр Посольства в Бельгії існує лише на папері та не здійснює жодної діяльності, хоч і добре фінансується. Це столиця Бельгії та Європейського Союзу!

Експерти вважають, що образ жертв європейських демократичних рухів і революцій гідності ми настільки «експлуатували», що подекуди їх уже не

вважають візитною карткою України. Також сюди можна додати чорнобильську тематику, вишиванку і т. д., для майже оригінального оголошення. На цьому не можна зупинятися, бо культура - це не просто героїчна революція проти старого. Світ має більше знати про Україну, цю роботу потрібно будувати системно на довгострокову перспективу. Але чому в МЗС цього ніхто не планує, навіть не готує кадри? Призначення керівника ключового департаменту культурної дипломатії тривало майже 10 місяців (!), що було неприпустимо в умовах воєнного часу. Не лише неформальні структури, а й державні інституції, відповідальні за поширення нової української парадигми у зовнішній світ, як зазначає «Бібліотека», наразі відомі як «неорганізований український інститут, нереформований культурно-інформаційний центр, застаріла європейська Україна Academics ліниві дипломати і мінімальний культурний бюджет». Прогрес значною мірою заважає відсутність реформи Міністерства закордонних справ, яке залишається закритою та консервативною інституцією та, до того ж, фінансується за залишковим принципом. Ми максимально використовуємо українську діаспору, особливо в США, Канаді, Австралії тощо, але все одно бракує інституційної та державної підтримки. Крім того, за даними експертів, у понад 20 країнах (Казахстані, Грузії, Угорщині та ін.) і навіть у Євросоюзі наші дипломатичні представництва вже давно не мають послів. То про який рівень культури чи іншої дипломатії може йти мова?

Чи сприяє вирішенню проблеми посилення культурної дипломатії створення Української академії, запропоноване Міністерством культури України? Можливо. Причини відсутності прогресу - нерозуміння українською владою (не лише МЗС) важливості таланту, брак експертів і публіцистів, які могли б популяризувати Україну. Адже, скажімо ще раз, культура - потужна зброя нашої країни у гібридній війні з Росією.

Відомий французький філософ і політолог Філіп Делара в ефірі «Книжкового Арсеналу» зазначив, що Україна не дарма у французькій громадській думці здобула незалежність і суверенітет після Європейської декларації демократії 2014 року. Зрештою, навіть однозначно позитивні настрої

Помаранчевої революції раніше вважалися результатом подій десь у «російському регіоні».

Директор Польського інституту в Києві Ева Фігель запропонувала українцям самим почати визначати свій імідж у світі на професійно-управлінському рівні, а головне - самореалізуватися [10].

2.3. Створення спеціалізованої установи культурно-дипломатичної діяльності – Українського Інституту

Сьогодні інформаційно-культурні центри є основними гравцями у сфері культурної дипломатії, оскільки забезпечують інформаційну підтримку процесу, забезпечують організацію та координацію виконання конкретних заходів, виконують освітні функції (наприклад, організують курси, семінари, вивчення мови навчання, їх історія країни представлена).

Безумовно, як пріоритетний напрямок діяльності ці заклади мають надавати безкоштовні інформаційні послуги, пов'язані з культурною спадщиною та сучасним мистецтвом, кіно, літературою, пам'ятками архітектури, розвитком туристичної інфраструктури, мистецькими заходами, зустрічами з відомими особистостями держави, яку вони представляють. Крім того, вони повинні займатися просуванням зацікавленими особами аудіовізуальних матеріалів, довідкових матеріалів, які присвячені культурно-мистецькому розвитку своєї країни [45]. Координаційну функцію культурно-інформаційних центрів не слід ставити наприкінці, оскільки вони повинні постійно прагнути розширювати мережу партнерів, активно взаємодіяти з установами культури приймаючих країн, брати участь у форумах, виставках, які допомагають демонструвати та популяризувати досягнення в культурному полі своєї держави. Комплексне представлення функцій сприятиме досягненню цілей культурної дипломатії, оскільки постійно породжуватиме появу нових зв'язків, що забезпечуватиме розширення аудиторії, байдужої до культурної спадщини. що представляє країну [45].

З метою посилення напряму культурної дипломатії в контексті інституціоналізації України у 2015 році було вирішено створити Український інститут. Сьогодні ця структура має статус національної інституції, основною функцією якої є забезпечення діяльності в напрямку культурної дипломатії нашої країни. Водночас, згідно з концепцією, запропонованою Мінкульту, Українська академія має діяти за принципами мережевої громадської організації незалежно від статусу державної установи.

Пропозиція щодо її створення була підтримана українським суспільством і викликала низку запитань та дискусій щодо приналежності новоствореної установи, пріоритетів місії та можливості відкриття власних представництв у різних країнах України. світ. Практичний досвід показує, що українська культура представлена на міжнародному рівні невеликими культурними проектами в межах обмеженого кола культурних центрів, створених громадянами України, які проживають за кордоном [14].

Створення Української академії стало одним із найбільш обговорюваних питань у культурному середовищі 2015 року. У 2017 році створено в структурі МЗС розпорядженням Кабінету Міністрів України. Загалом Міністр закордонних справ Д. Кулеба зазначив, що інституційна основа культурної дипломатії сформована на базі МЗС України та Українського інституту [15].

Сьогодні Український інститут позиціонує себе як експертну, постійну та авторитетну організацію, яка відіграє системну творчу роль у міжнародній репрезентації України через її культурний потенціал [32].

Як місію інституції увага приділялася зміцненню міжнародної та внутрішньої суб'єктності України через культурну дипломатію [32].

Основними завданнями є [32]:

- Підвищення світового визнання України шляхом поширення знань про Україну;
- Популяризація української мови та культури за кордоном;

- Розвивайте міжнародний діалог шляхом підтримки міжнародних обмінів, Забезпечення участі України в проектах співробітництва у сферах креативних індустрій, культури, освіти, науки, економіки тощо;

- Поширення українського досвіду розвитку громадянського суспільства, державотворення, відданості цінностям свободи, демократії та національної єдності.

- За результатами роботи [32] сформульовано основні напрямки діяльності Українського інституту:

- Дві внутрішні стратегічні зустрічі в серпні-вересні 2018 р.;

- Громадська стратегічна конференція Інституту 18 жовтня 2018 р.;

- Стратегічна конференція з питань культурної дипломатії, організована спільно з Українським культурним фондом;

- Консультації з 80 експертами та експертками зі секторів культури, креативних індустрій та освіти в період з серпня по грудень 2018 р.;

- Консультації з керівниками та керівницями проектів Британської Ради, Goethe-Institut, Чеського центру, Польської академії, Академії Адама Міцкевича, Литовського культурного інституту;

- Робочі зустрічі з керівниками закордонних культурно-освітніх закладів Іспанії, Німеччини, Чехії та Польщі.

Основними напрямками планової діяльності Українського інституту є [43]:

- мистецькі програми;
- крос секторальні програми;
- академічні програми;
- громадянське суспільство;
- українська мова;
- розвиток культурної дипломатії;
- дослідження та аналітика.

У 2019 році в інтерв'ю Укрінформу директор Українського інституту Володимир Шейко заявляв, що у 2020 році з державного бюджету на потреби

Українського інституту було виділено близько 80 млн грн. Цього року нас так багато. Це той рівень, який дозволяє реалізувати практично всі проекти та заходи, заплановані на наступний рік, але не дозволяє відкривати філії [46]. У цьому ж інтерв'ю він зазначив, що зараз в Українському інституті працює 35 осіб, а штатним розписом передбачено 60 працівників і що процес відбору триває [46]. Якщо взяти для прикладу 60 осіб із мінімальною зарплатою 5 тис. грн і сплатою податків до Пенсійного фонду, то потрібно профінансувати 5 млн. грн. + До операційних витрат додаймо кілька мільйонів на утримання офісу, забезпечення його діяльності тощо. І 73 мільйони гривень. Згідно з інформацією на сайті інституту, виділено 9 секторів роботи або 8,1 мільйона гривень. Враховуючи те, що захід спрямований за кордон, це близько 250 000 євро за сектор. За словами міністра Д. Кулеби, інститут орієнтований на свою роботу в Європі, США та Канаді. Навіть якщо припустити, що робота сектору може охоплювати 5 штатів на рік, то він фактично нефінансований, оскільки в кожній державі ще є 50 тис. євро. І треба розуміти, що це дуже загальні розрахунки і реальність, ймовірно, набагато жорсткіша. Цього вкрай недостатньо для організації, де працює система. Мабуть через це на сайті Інституту згадуються лише 4 проекти 2019 року: «Австро-Український культурний рік 2019»; «Українська ніч»; «Між Києвом і Віднем»; «Голоси навколо мене».

Ще одне питання, яке можна висвітлити з того ж інтерв'ю: агентство не є грантовою організацією, і ми самі ініціюємо та пропонуємо більшість проектів. Ми не є грантовою організацією, як, наприклад, Український культурний фонд, де державне фінансування культурних проектів виділяється на конкурсній основі, а рішення про фінансування приймаються сторонніми експертами [46]. Тобто без постійного оновлення кадрів існує загроза «ідеологічного застою» на відстані.

І все ж таки інститут розпочав свою роботу. #Ukraine Everywhere - За допомогою цього заклику, 10 лютого - 10 березня 2021 року, «Місяць української культурної дипломатії» у Вікіпедії. Кампанія спрямована на

покращення та створення статей про Україну та українську культуру українською та іншими мовами [31].

«Світ заслуговує знати більше про креативну, динамічну та інноваційну Україну. Місяць культурної дипломатії у Вікіпедії - це чудова нагода дізнатися більше про одне з найпопулярніших джерел інформації, як української, так і зарубіжної. Дізнатися про українську культуру. Зрештою, хто ще повинні розповісти світові про Україну, якщо не самі українці? Я закликаю всіх гуртом вирішувати це, щоб у Вікіпедії з'являлися нові статті про сучасне українське кіно, музику, театр, літературу та мистецтво», - зазначив міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба [31].

«Для мільйонів людей «Вікіпедія» є першочерговим джерелом інформації на різні теми. Тому важливо використовувати можливості Вікіпедії, щоб розповідати світові про українські явища, імена та події зрозумілою читачеві мовою. Секс. Проект - про внесок українців у світову культуру, тому ми хочемо залучити якомога більше однодумців», – прокоментував директор Українського інституту Володимир Шейко [31].

Місяць української культурної дипломатії присвячений відомим українським митцям кіно, музики, літератури, архітектури, дизайну, які зробили вагомий внесок у світову культуру, про яких у Вікіпедії ще немає статті. В рамках кампанії авторів закликають доповнювати та створювати нові статті іноземними мовами з метою отримання об'єктивної інформації про Україну в різних куточках світу. З цією ж метою Міністерство закордонних справ України та Український науково-дослідний інститут нещодавно запустили сайт Ukraine.ua [31].

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба представив сайт UKRAINE.UA – цифровий портал про сучасну Україну для іноземної аудиторії [30].

«Ми створили веб-сайт UKRAINE.UA, щоб показати світові справжню Україну: креативність, життєздатність, інноваційність. Країну різноманітності та чарівної природи. Країну свободи та гідності. Країну з тисячолітньою

історією та культурою, доповненою з амбітним баченням майбутнього», - сказав міністр [30].

За словами Міністра, до створення проекту були залучені провідні експерти та спеціалізовані установи, які залишатимуться відкритими для співпраці та розвитку навіть після запуску [30].

«Зокрема, на сайті була анонсована влітку фотогалерея «Україна». Тоді на мій заклик відгукнулося багато фотографів, і їхні чудові роботи згодом увійшли до колекції. Світлина вільні для використання сторонніми особами. в комерційних цілях, для популяризації України за кордоном», – сказав міністр [30].

Дмитро Кулеба додав, що Міністерство закордонних справ та Український інститут є головними промоутерами проекту, який має на меті створити позитивний імідж України за кордоном. За словами очільника МЗС, наразі працює англійська версія сайту, у 2021 році планують запуснути французьку, німецьку, іспанську, арабську та китайську версії [30].

«Іноземці зможуть дізнатися про Україну онлайн, зацікавитися нею, а потім відвідати нашу країну, інвестувати або приїхати на навчання», - додав глава українського МЗС [30].

Як зазначив керівник інституту: «Наше головне завдання у 2020 році - зберегти баланс між розвитком і зміцненням потенціалу Інституту та антикризовим управлінням для подолання негативних наслідків пандемії. Ми прагнемо завершити всі заплановані проекти, у Кеер об'єднуйте команду в умовах віддаленої роботи, розширюйте команду та будьте гнучкими до внутрішніх і зовнішніх викликів» [43].

Цього літа Український інститут презентував середньострокову стратегію, яка визначає місію, візію, стратегічні цілі, а також визначає принципи діяльності інституції до 2024 року. Робота над документом тривала півтора року і включала кілька стратегічних зустрічей, консультації з українськими та іноземними експертами, тісну співпрацю з Міністерством закордонних справ та іншими державними структурами [43].

У 2020 році продовжено зміцнення співпраці Інституту з МЗС та дипломатичними установами України. Інститут розширює мережу партнерських організацій в Україні та за кордоном. Завдяки підтримці наших міжнародних партнерів ми також продовжуємо проводити підвищення кваліфікації та професійне навчання наших команд [43].

Згідно з річним звітом, у 2020 році Український інститут реалізував 84 проекти та 17 проектів у 21 країні світу, залучивши 5,6 млн осіб та 1,2 млн учасників і глядачів [43].

Висновки до другого розділу

Будь-яка країна має можливість поширювати свою культуру завдяки зростанню популярності інформаційно-комунікаційних технологій. Для досягнення цієї мети культурну дипломатію необхідно розглядати як предмет зовнішньої політики. Людей слід інформувати про потенційні позитивні та негативні наслідки культурної дипломатії, а також про її репутацію та соціальні вигоди. Це можна зробити через мистецькі, наукові та освітні проекти, які сприяють успіху.

Поточні події без потреби ускладнюють питання культурної дипломатії. Від геополітичних конфліктів до фінансових криз, формування позитивного іміджу країни стає майже неможливим у час глобальних перехідних періодів. Проте можливості культурної дипломатії залишаються актуальними. Існує багато правових і матеріальних ресурсів для створення позитивного міжнародного суспільного іміджу. Це важливий ресурс із культурним, політичним і правовим впливом у всьому світі, який можна використовувати для просування національних інтересів і підвищення взаєморозуміння між лідерами та народами.

Перед Україною стоїть завдання не лише реалізації старих культурних образів і символів та пошуку нових для створення гідного національного іміджу, але й нормативно-правової бази для ефективної реалізації завдань культурної дипломатії з метою задоволення потреб виклик часу.

РОЗДІЛ 3. ПРОВІДНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

3.1. Діяльність Міністерства закордонних справ із пропаганди української культури за кордоном

Ефективна робота будь-якої структури потребує досвіду керування та професійної підготовленості персоналу. Україна, як й інші країни Європейського союзу, має в своєму арсеналі державний орган виконавчої влади із координаційними центрами по різних містах та країнах. Це є Міністерство закордонних справ України.

1. Міністерство закордонних справ України (МЗС) як центральний орган виконавчої влади є провідним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення координації реалізації державної політики України у сфері зовнішніх відносин та відповідні заходи, особливо щодо зовнішньополітичної стратегії України. Реалізація заходів спрямована на забезпечення доступу України до європейського простору та створення передумов для членства України в Європейському союзу, НАТО.

2. Міністерство закордонних справ України регулює свою діяльність відповідно до Конституції і законів Верховної Ради України, Конституції і законів України, Указів Президента України і Кабінету Міністрів України, Міжнародного українського міжнародного договору про порядок провадження діяльності Міністерство закордонних справ України і ці нормативні акти.

Міністерство закордонних справ України узагальнює практику застосування законодавства в межах своєї компетенції, пропонує рекомендації щодо вдосконалення законодавства та в установленому порядку подає їх на розгляд Президентіві України та Кабінету Міністрів України [7].

3. Основним завданням Міністерства закордонних справ є:

- Підтримуючи мирне та взаємовигідне співробітництво з членами міжнародного співтовариства та беруть участь у захисті національних інтересів і безпеки України;
- Забезпечувати реалізацію зовнішньополітичних курсів України, що спрямована на розвиток політичних, гуманітарних, економічних, наукових та інших відносин з міжнародними організаціями та іноземними державами;
- Забезпечувати за допомогою засобів дипломатії захист суверенітету, безпеки, територіальної цілісності та недоторканності кордонів України та її політичних, торговельно-економічних та інших інтересів;
- Координувати заходи Адміністрації щодо реалізації єдиного зовнішньополітичного курсу України, та реалізації стратегічних завдань, пріоритетів національної політики у сфері євроатлантичної та європейської інтеграції;
- Вносити пропозицій щодо основних напрямів діяльності у сфері євроатлантичної та європейської інтеграції;
- Забезпечити прозорість реалізації стратегій європейської та євроатлантичної інтеграції;
- Сприяти доступу нашої держави до світового інформаційного простору;
- Сприяти забезпеченню стабільності міжнародного становища України, підвищенню міжнародного авторитету країни та формуванню позитивного іміджу держави як передбачуваного та надійного партнера;
- Реалізовувати національну політику інтеграції України до Європейського Союзу з питань зовнішньої політики та безпеки;
- Створювати зовнішні умови для зміцнення незалежності, національного суверенітету, економічної самостійності та збереження територіальної цілісності України;
- Забезпечити узгодження та узгодженість зовнішньополітичної лінії України в межах її повноважень;
- Захищати права та інтересів громадян України та юридичних осіб за межами держави;

- Забезпечити розвиток зв'язків із закордонним українством та їх громадськими організаціями, координувати діяльність управління у цій сфері.

4. Міністерство закордонних справ України відповідно до покладених на нього завдань:

1) брати участь у зовнішньополітичній діяльності країни;

2) розробити пропозиції щодо визначення принципів зовнішньої комунікації;

3) формувати та вносити Президенту України та Кабінету Міністрів України пропозиції щодо:

- міжнародних ініціатив щодо реалізації заходів, спрямованих на підвищення ефективності співробітництва України з іноземними державами та міжнародними організаціями;

- підготовки законопроектів з питань зовнішньої політики та зовнішньої служби України;

- реалізації національної політики у сфері євроатлантичної та європейської інтеграції з питань зовнішньої політики та безпеки, здійснення та координація заходів Адміністрації у цій сфері;

- Україна визнає іноземні держави і встановлює з ними дипломатичні відносини;

4) працювати над підвищенням ролі міжнародного права в міжнародних відносинах;

5) організувати роботу разом з Міністерством економіки та узагальнювати пропозиції щодо інших центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо визначення пріоритетних для нашої держави напрямів надання міжнародної технічної допомоги іншим країнам;

6) у межах своїх повноважень та відповідно до законодавства формувати механізми реалізації національної політики у сфері міжнародної технічної допомоги іншим державам [5];

7) координувати з Міністерством економіки роботу інших центральних та місцевих органів управління, органів місцевого самоврядування, підприємств, організацій та установ щодо надання міжнародної технічної допомоги іншим державам та здійснювати контроль за їх повноваженнями в межах їхньої законодавчих дій щодо цих питань;

8) сприяти розширенню політичних, гуманітарних, економічних, наукових та інших зв'язків з іншими державами та міжнародними організаціями;

9) сприяти взаємодії органів державної влади у здійсненні ними зовнішніх виконань міжнародних зобов'язань України;

10) вносити Президенту України або Кабінету Міністрів України пропозиції щодо припинення чи укладення або зупинення дії міжнародних договорів в Україні та погоджувати вносити зазначеними органами такі пропозиції;

11) брати участь у приведенні законодавства України у відповідність з її міжнародно-правовими нормами та зобов'язаннями, готувати рекомендації та висновки до проектів законів або нормативно-правових документів з питань міжнародних відносин, зовнішньої політики та подавати їх на погодження іншим органам;

12) уповноважені укладати міжнародні договори та брати безпосередню участь у роботі міжнародних організацій;

13) здійснення загального моніторингу виконання міжнародних договорів України, узагальнення його результатів, надання рекомендацій щодо вдосконалення таких механізмів моніторингу, аналіз проблем, що виникають під час виконання міжнародних договорів України;

14) зберігання оригіналів текстів міжнародних договорів України та зберігати документи міжнародних організацій, їх засвідчені копії та офіційні переклади;

15) забезпечення оприлюднення Міжнародного українського міжнародного договору українською мовою в чинному Міжнародному договорі України та відповідно до Міжнародного договору України.

16) забезпечувати підтримку дипломатичних відносин з іноземними державами, представляти Україну у міжнародних організаціях, установах та спеціальних місіях;

17) сприяти праці іноземних дипломатичних представництв і консульських установ, представників міжнародних організацій в Україні та контролювати підтримку консульських і дипломатичних привілеїв та імунітетів;

18) виконувати функції дипломатичного етикету у забезпеченні зовнішніх відносин з іноземними державами та міжнародними організаціями;

19) координувати діяльність органів управління у сфері валютного обігу;

20) сприяти міністерствам та іншим центральним управлінням задля здійснення міжнародних відносин, надання їм відповідної систематичної, інформаційної та консультативної допомоги;

21) затверджувати в установленому порядку інструкції, інструкції та технічні завдання для міністерств або для інших органів виконавчої влади та делегацій, уповноважених брати участь у роботі нарад, консультацій, переговорів, конференцій, засідань міжурядових комітетів та інших органів міжнародних організацій;

22) надавати в установленому порядку консультації з питань роботи дипломатичної служби України, здійснювати реалізацію єдиної кадрової політики, проводити підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку персоналу дипломатичної служби;

23) здійснювати управління установами дипломатії України;

24) виносити на розгляд Президенту України пропозиції щодо реорганізації та ліквідації або ж утворення дипломатичної установи України;

25) вносити пропозиції до Кабміну України щодо реорганізації та ліквідації або ж створення представництв МЗС на території України;

- 26) оцінювати роботу іноземних дипломатичних установ в Україні та контролювати використання ними бюджетних коштів;
- 27) вживати відповідні заходи, що стосуються фінансування іноземних дипломатичних структур в Україні, надавати їм приміщення тощо;
- 28) фінансувати в установленому законом порядку витрати на проживання працівників дипломатичної служби нашої країни;
- 29) здійснювати інформаційне забезпечення Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України по зовнішній політиці;
- 30) видавати заяви та роз'яснення щодо зовнішньої політики України, видавати інформацію та розповсюджувати прес-релізи з міжнародних питань;
- 31) поширювати інформацію щодо України за її межами;
- 32) організовувати консульську роботу в Україні та за кордоном, брати участь у створенні та реалізації національної політики у візових та міграційних питаннях;
- 33) вживати заходи щодо поновлення порушених прав юридичних осіб і громадян України через консульські установи і дипломатичні представництва України за кордоном;
- 34) забезпечувати громадян України можливістю у повному обсязі використовувати права, надані їм законодавством держави перебування та міжнародним правом;
- 35) забезпечувати реєстрацію дипломатичними установами України місця проживання громадян України за її межами;
- 36) виносити на розгляд Президента України та Кабінету Міністрів України пропозицій щодо реалізації загальнодержавної політики щодо забезпечення ходу розвитку зв'язків між українцями за кордоном та організаціями, координувати заходи, які вживаються Адміністрацією;
- 37) брати участь у готуванні проекту Державного бюджету України та загальнодержавного плану одо питань, які є в його компетенції;
- 38) забезпечувати у своїй компетенції реалізацію політики щодо державної таємниці та контроль за її зберігання в Україні в центральних

апаратах Міністерство закордонних справ України, дипломатичних установах України та їх представництвах;

39) забезпечувати здійснення заходів цивільного захисту, евакуації громадян України, майна та документів дипломатичних установ України з держав, які знаходяться у стані надзвичайної ситуації чи збройного конфлікту;

40) інформувати Президента України або Кабінет Міністрів України про неналежне виконання або невиконання міністерствами, іншими центральними і місцевими органами управління зобов'язань по міжнародних договорах України та вживати необхідні заходи;

41) вносить Президенту України або Кабміну України пропозиції на рахунок вживання заходів відповідних до норм міжнародного права у разі порушень іншими сторонами зобов'язань за міжнародним договором України;

42) оперативне керівництво міністерствами та іншими центральними органами управління опрацюванням документів, пов'язаних з укладенням, виконанням, припиненням та зупиненням дії міжнародних договорів з Україною;

43) координувати діяльність відповідних міністерств та інших централізованих органів влади, які залучені до діяльності у міжнародних організаціях та установах;

44) виконувати інші функції, що виходять із покладених на нього завдань відповідно до законів України [43].

5. Міністерство закордонних справ має право:

1) одержувати в установленому законом порядку інформацію та документи від міністрів, інших центральних органів влади, органів місцевого самоврядування, а також установ, підприємств та організацій, особливо що стосується діяльності, що пов'язана із дотриманням та виконанням міжнародних конвенцій. Право на участь у діяльності міжнародних організацій та їх установ; роботу та діяльність статистичних органів – статистичних даних, які беруть участь у виконанні покладених на нього завдань;

2) допускати науковців, спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, організацій, установ і підприємств (за згодою їх керівників) до розгляду питань, що є у його компетенції, у тому числі аналіз про виконання міжнародних обов'язків України [7];

3) у разі потреби досягати домовленості з іншими зацікавленими центральними органами управління, групами експертів та комітетами у рамках своїх повноважень щодо задіяння експертів на договірних засадах до розробки законопроектів, розгляду та надання консультацій;

4) проводить наради пов'язані з питаннями, що є у його компетенції;

5) контролювати цільове використання державного бюджету на реалізацію проектів, програм, міжнародних проектів та заходів у межах своєї компетенції;

6. Міністерство закордонних справ повинно здійснювати свої функції безпосередньо або через українські дипломатичні установи, представництва Міністерства закордонних справ на території України, установи та організації, що належать до його сфери управління.

7. Міністерство закордонних справ України взаємодіє з іншими місцевими та центральними органами управління, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, об'єднаннями громадян, органами місцевого самоврядування та відповідними органами інших країн. У процесі виконання покладених на нього завдань.

8. Міністерство закордонних справ України у межах своїх повноважень і функцій може видавати відповідно до законодавчої бази накази, організувати і контролювати їх виконання.

У випадках, передбачених законом, рішення Міністерства закордонних справ України забезпечує центральними та місцевими органами управління, органами місцевого самоврядування, установами, підприємствами та колективами незалежно від форми власності, громадянами.

Нормативні акти Міністерства закордонних справ України реєструються в установленому законом порядку.

У разі потреби Міністерство закордонних справ та інші місцеві та центральні органи управління видають спільні укази.

9. Міністерство закордонних справ України очолює Міністр, який призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою за поданням Президента України.

За поданням Міністра Прем'єр-міністру України Міністр має перший склад заступників, які призначаються на посади та звільняються з посад в установленому законодавством порядку.

Міністр відповідає за розподіл обов'язків між своїм першим заступником і заступником.

10. Міністр закордонних справ України:

1) персонально відповідає за формування та виконання плану діяльності Кабміну України щодо реалізації національної політики України у сфері зовнішніх зносин;

2) здійснює керівництво Міністерством закордонних справ України, Дипломатичною академією, його представництвами в Україні, іншими установами та організаціями, що є у сфері його управління, забезпечує керівництво дипломатичними установами держави;

3) входить до складу Ради національної безпеки і оборони України;

4) представляє Міністерство закордонних справ України у відносинах органів державної влади України, органів влади іноземних держав, а також з міжнародних організацій;

5) вносить пропозиції Президенту України щодо призначення на посади та звільнення з них керівників дипломатичних представництв України в інших країнах та міжнародних організаціях, керівників делегацій, призначення вищих дипломатичних посад України;

6) присвоює дипломатичні ранги та аташе першого штабу, другого штабу, першого секретаря, другого першого секретаря, першого другого секретаря, другого другого секретаря та третього секретаря;

7) вносить пропозиції Кабміну України щодо утворення, ліквідації чи реорганізації органів державної виконавчої влади що знаходяться у складі Міністерства закордонних справ України, відповідає за звільнення з посад та призначення на посади їх керівників;

8) за поданням керівника органу виконавчої влади держави затверджує граничну чисельність граничної чисельності працівників Міністерства закордонних справ України, затверджує побудову, штатний розпис та кошторис органу;

9) без особливих повноважень представляти Україну у зовнішніх відносинах, у двосторонніх і багатосторонніх переговорах, підписувати міжнародні договори України;

10) виступати з офіційною заявою про зовнішні політичні та міжнародні ініціативи України;

11) бути розпорядником коштів Міністерства закордонних справ України;

12) затверджувати штатні розписи та кошториси закордонних дипломатичних установ України та представництв Міністерства закордонних справ України на державній території;

13) призначати на посади та звільняти з них працівників апарату Міністерства закордонних справ України, українських дипломатичних установ, представництв Міністерство закордонних справ в Україні, інших установ та організацій адміністративної сфери у відповідності до закону [10];

14) організовує працю робочої групи Міністерства закордонних справ України;

15) розглядає в установленому порядку нагородження працівників, які показали високі результати в роботі, державних нагород, застосування до них інших нагород і дисциплінарних стягнень;

16) здійснює іншу роботу, що передбачені законом.

11. Погодити вирішення найважливіших питань, що належать до компетенції Міністерства закордонних справ України, та визначити основні напрями діяльності в Міністерства, утворити комісію у складі Міністра

(керівника колегії), перший заступник Міністра та заступник Міністра, керівники органів державної адміністрації, інші керівні працівники Міністерства закордонних справ України.

У разі потреби до складу колегіальної колегії Міністерства закордонних справ України можуть включатися інші особи.

Особистий склад колегії Міністерства закордонних справ України затверджується Міністром.

Організація роботи колегії відбувається у формі засідань. Періодичність засідань колегії визначає Міністр.

Рішення колегії здійснюється за наказом Міністерства закордонних справ України.

12. Для розгляду пропозицій як наукових, так й інших, щодо виявлення основних напрямів руху зовнішньої політики України, вивчення та обговорення найважливіших міжнародних та інших питань Міністерства закордонних справ України може залучати висококваліфікованих спеціалістів і науковців.

Склад Наукового комітету та положення про нього затверджуються Міністром.

Міністерство закордонних справ України може утворювати інші дорадчі та дорадчі органи з урахуванням специфіки своєї діяльності. Склад таких органів та положення про них затверджуються Міністром.

13. Межуюча кількість працівників Міністерство закордонних справ України та закордонних установ дипломатії затверджує Кабінет Міністрів України.

Структуру Центрального апарату Міністерства закордонних справ України та положення про підрозділ структури затверджує Міністр.

кошторис Міністерства закордонних справ України і Штатний розпис затверджуються Міністром за погодженням з Міністерством фінансів.

14. Міністерство закордонних справ України є юридичною особою з окремим балансом, рахунком у державному казначействі, печаткою із зображенням Герба України та своїм найменуванням [43].

3.2. Провідні напрями діяльності Українського інституту як закладу культурної дипломатії

Сьогодні інформаційно-культурні центри є основними учасниками у сфері культурної дипломатії, оскільки забезпечують не тільки інформаційну підтримку процесу, а й організацію та координацію виконання конкретних заходів, також, виконують освітні функції (наприклад, організують курси та семінари вивчення мови навчання, історії країни тощо).

Безперечно, пріоритетним напрямком діяльності цих закладів має бути надання безкоштовних інформаційних послуг щодо Культурної спадщини та розвитку сучасного мистецтва, кіно, літератури, пам'яток архітектури, інфраструктури, туризму, мистецьких заходів, зустрічей з відомими особистостями тощо. Крім того, вони повинні займатися просуванням зацікавленими особами аудіовізуальних матеріалів, довідкових матеріалів, які присвячені культурно-мистецькому розвитку країни [43].

Координаційну функцію культурно-інформаційних центрів не слід ставити в кінці ланки, оскільки вони повинні постійно прагнути розширювати мережу партнерів, активно взаємодіяти з установами культури приймаючих країн, брати участь у форумах, виставках, які допомагають демонструвати та популяризувати досягнення в культурному полі своєї держави. Комплексне представлення функцій сприятиме досягненню цілей культурної дипломатії, оскільки постійно породжуватиме появу нових зв'язків, що забезпечуватиме розширення аудиторії, байдужої до культурної спадщини, що представляє країну [43].

З метою посилення напрямку культурної дипломатії в контексті інституціоналізації України у 2015 році було прийняте рішення щодо створення Українського інституту. Сьогодні ця структура має статус державної установи, основною функцією якої є забезпечення діяльності нашої країни в напрямку культурної дипломатії. Водночас, згідно з концепцією, запропонованою Міністерством культури України, незалежно від статусу державних установ,

Український коледж має діяти за принципами мережевих громадських організацій.

Пропозиція про його створення була підтримана українським суспільством і викликала певні питання та дискусії щодо можливостей створення нових інституцій, пріоритетних питань місії та можливостей відкриття власних представництв у різних країнах світу.

Практика показує, що «Культура України» є представником невеликого культурного проекту в обмеженому колі культурного центру, створеного громадянами України, які проживають за кордоном [14].

Створення Української інституту стало одним із найбільш обговорюваних питань у культурному середовищі 2015 року. У 2017 ж році його було створено в структурі МЗС за розпорядженням Кабінету Міністрів України. Загалом, Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба зазначив, що інституційна основа культурної дипломатії сформована на базі МЗС України та Українського інституту [15].

Сьогодні Український інститут позиціонує себе як експертну, постійну та авторитетну організацію, яка відіграє системну творчу роль у міжнародній репрезентації України через її культурний потенціал [32].

Як місію інституції увага приділялася зміцненню міжнародної та внутрішньої суб'єктності України через культурну дипломатію [32].

Основними завданнями є [32]:

- Підвищення світового визнання України шляхом поширення знань про Україну;
- Популяризація української мови та культури за кордоном;
- Розвиток міжнародного діалогу шляхом підтримки міжнародних обмінів, забезпечення участі України в проектах співпраці у сферах креативних індустрій, культури, освіти, науки, економіки тощо;
- Поширення українського досвіду розвитку громадянського суспільства, державотворення, відданості цінностям свободи, демократії та національної єдності.

За результатами роботи [32] сформульовано основні напрямки діяльності Українського інституту:

- Дві внутрішні стратегічні зустрічі в серпні-вересні 2018 р.;
- Громадська стратегічна конференція Інституту 18 жовтня 2018 р.;
- Стратегічна конференція з питань культурної дипломатії, організована спільно з Українським культурним фондом;
- Консультації з 80 експертами та експертками зі секторів культури, креативних індустрій та освіти в період з серпня по грудень 2018 р.;
- Консультації з керівниками та керівницями проектів Британської Ради, Goethe-Institut, Чеського центру, Польської академії, Академії Адама Міцкевича, Литовського культурного інституту;
- Робочі зустрічі з керівниками закордонних культурно-освітніх закладів Іспанії, Німеччини, Чехії та Польщі.

Основними напрямками планової діяльності Українського інституту є [43]:

- Художні заняття;
- Міжгалузеве планування;
- Академічні програми;
- Цивілізоване суспільство;
- Розвивати українську мову;
- Розвивати культурну дипломатію;
- Дослідження та аналіз.

У 2019 році в інтерв'ю Укрінформу директор Українського інституту Володимир Шейко заявляв, що у 2020 році з державного бюджету на потреби Українського інституту було виділено близько 80 млн грн. Цього року нас так багато. Це той рівень, який дозволяє реалізувати практично всі проекти та заходи, заплановані на наступний рік, але не дозволяє відкривати філії [46].

У цьому ж інтерв'ю він зазначив, що зараз в Українському інституті працює 35 осіб, а штатним розписом передбачено 60 працівників і що процес відбору триває [46].

Якщо взяти для прикладу 60 осіб, які мають мінімум 5 тисяч грн мінімальної зарплати та податки з пенсійних фондів, то потрібно профінансувати 5 млн грн. також, до операційних витрат додаємо кілька мільйонів на утримання офісу, забезпечення його діяльності тощо. І 73 мільйони гривень. Згідно з інформацією на сайті інституту, виділено 9 секторів роботи або 8,1 мільйона гривень.

Враховуючи те, що захід спрямований за кордон, це близько 250 000 євро за сектор. За словами міністра Д. Кулеби, інститут орієнтований на свою роботу в Європі, Канаді та США. Навіть якщо припустити, що робота сектору може охопити 5 штатів на рік, то фінансування принципово недостатнє, адже в кожній державі залишається по 50 тисяч євро. І треба розуміти, що це дуже загальні розрахунки, а реальність, швидше за все, набагато жорсткіша. Цього вкрай недостатньо для організації, де працює система. Мабуть через це на сайті Інституту згадуються лише чотири проекти 2019 року: «Австро-Український культурний рік 2019»; «Голоси навколо мене» «Між Києвом і Віднем»; «Українська ніч».

Ще одне питання, яке можна висвітлити з того ж інтерв'ю: «агентство не є грантовою організацією, і ми самі ініціюємо та пропонуємо більшість проектів. Ми не є грантовою організацією, як, наприклад, Український культурний фонд, де державне фінансування культурних проектів виділяється на конкурсній основі, а рішення про фінансування приймаються сторонніми експертами» [46]. Тобто без постійного оновлення кадрів існує загроза «ідеологічного застою» на відстані.

І все ж таки інститут розпочав свою роботу. UkraineEverywhere - За допомогою цього заклику, 10 лютого - 10 березня 2021 року, «Місяць української культурної дипломатії» у Вікіпедії. Метою цієї кампанії є вдосконалення та створення статей про Україну та українську культуру українською та іншими мовами [31].

«Світ повинен знати більше про креативну, динамічну та інноваційну Україну». [31]

Місяць культурної дипломатії у Вікіпедії - це чудова можливість дізнатися більше про українську культуру в одному з найпопулярніших джерел інформації, зокрема українською та іноземною мовами. Зрештою, хто ще повинен розповідати світові про Україну, як не самі українці? Я закликаю всіх гуртом зайнятися цим питанням, у результаті міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба [31] зазначив, що у Вікіпедії з'явилися нові статті про сучасне українське кіно, музику, театр, літературу та мистецтво.

«Для мільйонів людей Вікіпедія є першим джерелом інформації на різноманітні теми. Тому важливо використовувати можливості Вікіпедії, щоб розповідати світу про українські явища, імена та події зрозумілою читачеві мовою. Секс. Цей проект – про внесок українців у світову культуру, тому ми хочемо залучити якомога більше однодумців», - прокоментував Володимир Шейко [31], директор Українського інституту. Місяць української культурної дипломатії присвячений відомим українським митцям кіно, музики, літератури, архітектури, дизайну, які зробили вагомий внесок у світову культуру, про яких у Вікіпедії ще немає статті. У рамках кампанії авторів закликають доповнювати та створювати нові статті іноземними мовами з метою отримання об'єктивної інформації про Україну в різних куточках світу. З цією ж метою Міністерство закордонних справ України та Український науково-дослідний інститут нещодавно запустили сайт Ukraine.ua [31].

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба представив сайт UKRAINE.UA – цифровий портал про сучасну Україну для іноземної аудиторії [30].

«Ми створили веб-сайт UKRAINE.UA, щоб показати світові справжню Україну: креативність, життєздатність, інноваційність. Країну різноманітності та чарівної природи. Країну свободи та гідності. Країну з тисячолітньою історією та культурою, доповненою з амбітним баченням майбутнього», – сказав міністр [30].

За словами Міністра, до створення проекту були залучені провідні експерти та спеціалізовані установи, які залишатимуться відкритими для співпраці та розвитку навіть після запуску [30].

«Зокрема, на сайті була анонсована влітку фотогалерея «Україна». Тоді на мій заклик відгукнулося багато фотографів, і їхні чудові роботи згодом увійшли до колекції. Світлина вільні для використання сторонніми особами. в комерційних цілях, для популяризації України за кордоном», - сказав міністр[30].

Дмитро Кулеба додав, що головними промоутерами проекту, який має на меті створити позитивний імідж України за кордоном, є МЗС та Український інститут. За словами очільника МЗС, наразі працює англійська версія сайту, у 2021 році планується запуск французької, німецької, іспанської, арабської та китайської версій [30].

«Іноземці зможуть дізнатися про Україну онлайн, зацікавитися нею, а потім відвідати нашу країну, інвестувати або приїхати на навчання», – додав глава українського МЗС [30].

Як зазначив директор Інституту: «Наше основне завдання у 2020 році - збалансувати розвиток і зміцнення потенціалу Інституту з кризовим управлінням для подолання негативного впливу пандемії. Ми прагнемо завершити всі заплановані проекти, працюючи дистанційно, зберігаючи при цьому єдність команди, її розвиток та гнучке реагування на внутрішні та зовнішні виклики» [30].

Улітку 2020 року, Український інститут презентував середньострокову стратегію, яка визначає місію, бачення, стратегічні цілі та принципи інституції до 2024 року. Робота над документом тривала півтора року і включала кілька стратегічних зустрічей, консультації з українськими та іноземними експертами, тісну співпрацю з Міністерством закордонних справ та іншими державними структурами.

У 2020 році продовжилась активізація співпраці Інституту з Міністерством закордонних справ та дипломатичними установами України.

Інститут розширює мережу партнерських організацій в Україні та за кордоном. Завдяки підтримці наших міжнародних партнерів ми також продовжуємо проводити підвищення кваліфікації та професійне навчання наших команд [43].

Згідно з річним звітом, у 2020 році Український інститут реалізував 84 проекти та 17 проектів у 21 країні світу, залучивши 5,6 млн осіб та 1,2 млн учасників і глядачів [43].

3.3. Культурна діяльність громадських організацій України за її межами

Сьогодні, коли Україна перебуває у центрі уваги засобів масової інформації всього світу, коли події в нашій державі викликають співчуття та захоплення громадськості та політиків, питання іміджу нашої країни є першочерговим. Адже у світовій системі з жорсткою міжнародною конкуренцією часто саме імідж визначає позицію країни в міжнародній системі, забезпечує додаткові інвестиційні проекти для економічної системи, укладення вигідних міжнародних угод і контрактів, напрямок туризму, трафіку тощо.

Фундаментальним завданням України сьогодні є потреба з'ясувати власну ідентичність і на її основі організувати власний імідж, який має дати світові чітку відповідь на те, ким є Україна і як вона хоче діяти на міжнародній арені. Якщо використовувати маркетингову термінологію, то питання стосується самого позиціонування, оскільки, на нашу думку, незалежність попередніх десятиліть можна вважати такими, що не сформували сприятливого іміджу України на міжнародній арені. Ці уявлення держави є відображенням окремих подій, явищ тощо. І цю ситуацію потрібно виправляти.

Отже, визнання світовою громадськістю історико-культурної суб'єктності українського народу стало першим кроком, і як наслідок докорінно змінилося ставлення до України.

Варто нагадати, що Україна здавна вважалася невіддільною від Росії. Україну вважають незначною, маловідомою країною з неефективним урядом і

законодавством, невизначеним напрямком і стратегією на майбутнє. Непередбачуваність України також пов'язана із залежністю від Росії.

Національна культура нашої держави стала помітно виокремлюватися лише після Помаранчевої революції 2004 року, коли популярна культура почала відділятися від її пострадянського та російського вираження. Саме у той період Україна отримала свою особливість. Лише після подій Помаранчевої революції у свідомості наших політичних еліт почали утверджуватися ідеї про важливість культури як інструменту зовнішньої політики.

Сьогодні питання визнання України у світі стає ще більш актуальним, якщо врахувати, що політика Російської Федерації щодо нашої держави є агресивною, супроводжується поширенням відвертої дезінформації про події в країні.

Події в Україні останніх років показали, що не можна миритися з ігноруванням розвитку культурної дипломатії та не підтримкою її суб'єктів. Через брак інформації про Україну в інших країнах, саме зараз, у разі збройної агресії РФ проти нас, українські дипломатичні представництва та заклади культури мають налагодити механізми не лише популяризації національного культурного продукту, а й реального інформування про події, які відбуваються у державі. Йдеться не стільки про створення позитивного міжнародного іміджу, скільки про захист національної безпеки. Можливо, це можна пояснити деякими останніми змінами в роботі вітчизняних посольств та культурно-інформаційних центрів у цьому напрямку [43].

Одним із сучасних прикладів культурної дипломатії є діяльність окремих українських культурних представників за кордоном, метою якої є забезпечення присутності нашої культури в інформаційному просторі інших країн, створення надійного підґрунтя для регулярних культурних обмінів тощо.

Представники у цій формі культурно-інформаційного центру діють у складі української дипломатичної установи. Ці центри створено згідно з Указом Президента України від 20 лютого 2006 року № 146/2006 «Про культурно-інформаційні центри в дипломатичних установах України». Їх

головне завдання - сприяти розвитку міжнародного співробітництва в Україні, особливо в галузі освіти та культури в країні перебування [35].

У 2018 році Посольство України в Німеччині створило Українське інформаційно-культурне агентство. Загалом, згідно за статистичними даними, у 2018 році в Україні функціонує 17 культурно-інформаційних центрів, які базуються на наших посольствах та консульствах у 17 країнах Європи, серед яких: Австрія, Франція, Польща, Угорщина, Естонія, Бельгія, Італія тощо[35].

Критики стверджують, що Державне агентство з питань пропаганди культури України неефективне, тому що вони не можуть довести продуктивність своєї роботи. Це агентство було створено в 2009 році Україною та використовується для культурної та громадської дипломатії на національному рівні.

В Україні давно дискутують про необхідність створення інститутів Шевченка та культурних центрів по всій Європі. Проте жодних конкретних планів не втілено в життя.

Винятковим вважається створення культурного діалогу між Україною та Францією. У 2004 році при посольстві України в Парижі працював культурно-інформаційний центр. Ця інституція допомогла започаткувати традиції співпраці у сферах мистецтва, культури та інформації. Серед останніх ініціатив – дитяча виставка «Моя мирна Україна», концерт із шедеврами українського вокального мистецтва (Є. Станкович, М. Скорик, М. Колесса), виставка «Культура і конфлікт: ізоляція в еміграції». Франція зараз активно займається популяризацією української культури І. Карпа, перший секретар у справах культури Посольства України у Франції, який вважає, що наша держава є країною з розквітом сучасної культури і є абсолютно конкурентоспроможною [43].

Одним із актуальних напрямків діяльності України є культурна дипломатія. Передумовою створення такої мережі є необхідність більш системної та злагодженої співпраці між лідерами українського волонтерського

руху, вітчизняними та зарубіжними громадськими організаціями та державними органами, відповідальними за зовнішню інформаційну політику [33].

Останнім часом Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина проводить багато заходів, спрямованих на розвиток культурної дипломатії. Серед цих подій - XIV Міжнародний літературний фестиваль у Берліні 2014 р., а також мистецько-літературна виставка та фотовиставка «Українська». Крім того, у посольстві відбувся фестиваль миру, виставка молодих художників та фотовиставка про протести на Майдані. З минулого року посольство також організувало понад 100 інших заходів.

Офіс культурної дипломатії України був створений у 2015 році. Його мета - популяризація українського мистецтва, літератури та науки для зарубіжної аудиторії. Це досягається через фотовиставки та інформаційні заходи за участю українських письменників, ремісників та інтелектуалів. Ще одним важливим завданням є популяризація МЗС України через культурну дипломатію. Це досягається шляхом проведення конференцій, конгресів і фестивалів культурної дипломатії. Сьогодні співпраця зі США, Канадою та Європейським Союзом є пріоритетним напрямком української культурної дипломатії. Українська діаспора відіграла одну з найважливіших ролей у розвитку цього вітчизняного та зовнішньо-дипломатичного напрямку. Вони створили мережу громадських організацій, які працюють у сфері освіти, науки, молодіжної політики, культурної спадщини тощо. Така діяльність закордонних українців, головним чином їхня постійна присутність в інформаційному полі, сприяє підвищенню авторитету нашої країни на міжнародній арені.

Український інститут у Швеції та Український національний культурний центр у Чеській Республіці є численними прикладами того, як з ініціативи українських громадян за кордоном створюються культурні центри, які займаються популяризацією національної культурної спадщини та заохоченням до розширення міждержавної співпраці. У контексті цього питання важливим вважається розробка та реалізація загальнодержавної програми розвитку

культурних зв'язків із українцями за кордоном, актуальність якої підкреслюється протягом багатьох років.

Одним із важливих кроків у цьому плані є дослідження громадської некомерційної організації «Global Ukrainians» спільно з відповідними експертами, які оцінили зміст та якість української культурної дипломатії в межах її результатів у різних країнах світу протягом 2014-2016 рр. тривають. Цінність цього дослідження полягає в тому, щоб оцінити успіх і невдачу політики, реалізованої протягом цього періоду.

Одним із результатів став висновок експертів, які зазначили, що неефективна культурна дипломатія України в Нідерландах призведе до одного з найнижчих результатів референдуму в країні з питань асоціації.

Яскравим прикладом є створення у 2011 році в Україні Фонду культурної дипломатії «УАРТ». Його метою є популяризація України та української культури за кордоном, налагодження співробітництва України з іншими країнами, сприяння культурній згоді, підтримка історичної спадщини.

На сьогодні Фонд «УАРТ» має чотирнадцять представництв в Україні, Парижі, Дубаї та Монако. Важливим кроком української культурної дипломатичної інституціоналізації є комітет реформ під керівництвом Президента України. Міжнародні організації.

У квітні 2016 року Міністерство закордонних справ провело форум культурної дипломатії з Київським офісом Інституту Кеннана, і спікери дійшли висновку, що громадянське суспільство та «народна дипломатія» залишаються головною рушійною силою зусиль публічної дипломатії країни. Українські державні агентства з культурних брендів залишаються недофінансованими та погано координуваними. Дійсно, команда культурної дипломатії Міністерства закордонних справ поки недостатня. Нещодавно команда запросила англomовного володаря програми Фулбрайта, і коли міністр закордонних справ Павло Клімкін зустрівся з міністром закордонних справ Великої Британії Борисом Джонсоном у вересні 2017 року, Міністерство закордонних справ Британії пообіцяло надіслати «власного» радника з публічної дипломатії.

Україна регулярно бере участь у важливих міжнародних кінофестивалях та інших заходах: Канський кінофестиваль, Берлінський кінофестиваль, Міжнародний кінофестиваль у Торонто, Міжнародний кінофестиваль і ринок в Аннесі, Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів у Клермон-Феррані, Міжнародний кінофестиваль у Карлових Варах.

В Україні також проходять міжнародні кінофестивалі, найвідоміші з яких - Київський міжнародний кінофестиваль «МОЛОДІСТЬ», Одеський міжнародний кінофестиваль, Docudays UA, Міжнародний фестиваль сучасної анімації та медіа-мистецтва «Чілдрен Кінофестиваль», «Лінолеум» тощо.

Венеціанська бієнале сучасного мистецтва Венеціанська бієнале є однією з найвпливовіших художніх виставок у світі. Участь України в цій виставці стимулює розвиток сучасного мистецтва в країні

У контексті культурного виміру зовнішньої політики інституції відіграють роль фасилітаторів, зосереджуючись на тому, що демонструється та яка інформація поширюється.

В аналітичній доповіді Оксани Розумної за 2016 рік «Культурна дипломатія в Україні: стан, проблеми, перспективи» автор згадує кілька яскравих подій, які приваблюють широку аудиторію за кордоном, наприклад: виставка Пінзеля в Луврі, участь у Франкфуртському книжковому ярмарку Україна 2015; Шведсько-українського інституту [37, с.18-25].

Загальну проблему цих заходів автори визначають як залучення державних органів до їх проведення. Говорячи, наприклад, про книжковий ярмарок, автори звіту наголошували на наступному: «Як пізніше зазначили офіційні джерела, уряд виділив 1 мільйон гривень на інформування та інформування про роботу українського стенду під час міжнародної виставки. Організаційне забезпечення. Книжковий ярмарок. Хоча фінансування було анонсовано, вся підготовка до стенду велася без цього фінансування. Державні органи після заходу почали активно цікавитися тим, що самі взяли участь в її успіху» [37, с.22], і те, що зміст української позиції фактично готували експерти та волонтери [37, с. 20].

Якщо перша проблема в нашій країні навряд чи когось здивує, то друга тенденція також несе в собі ризики в наступному напрямку. Насправді велику діяльність у рамках культурної дипломатії здійснюють митці поза державними інституціями. Це головний сенс культурної дипломатії. Але митці - це творчі особистості, які поширюють ідею, коли бачать її, а не тому, що вона відповідає національній політиці, національній безпеці тощо.

Розберемо цю проблему на прикладі кінокамери. У листопаді 2019 року відбувся Американський кіноринок. Завдяки підтримці гранту Українського культурного фонду тут реалізовано проект «Організація стендів і показів, представлення фільмів українського виробництва професійній аудиторії та пошук потенційних партнерів для світового прокату».

Під час заходу показали українські фільми «Захар Беркут», «Мавка: Лісова пісня», «Черкаси», «Віддана», «Микита Кожум'яка», «Пригоди Святого Миколая», «Викрадена принцеса: Руслан і Люд». Показ «Міра» [3]. Звісно, вітчизняна продукція, яка бере участь у таких заходах, є позитивною, але сенс... чи проблеми, з якими ми стикаємося, тощо не відповідають завданням сучасної зовнішньої політики. У випадку обмежених ресурсів цей підхід можна вважати недейсним, якщо стверджувати, що культурна спадщина є інструментом.

Навпаки, можна згадати документальний фільм «Зима на війні: Зима на війні: Україна за свободу» (фільм є продуктом битви виробництва України, Великої Британії та США). «Номінація в категорії. Фільм «Рері» (Німеччина, Латвія, Україна, Естонія) розповідає про агресію Росії проти України. Фільм «Маріуполь» (Литва, Німеччина, Франція, Україна) знятий литовським режисером розповідає про Маріуполь та його мешканців – але все це не продукт вітчизняного виробництва.

Ужгородська дослідниця П. Леню у своїй праці «Образи та стереотипи України та українців у західному кіно (1991-2013)» зазначала: «Сюжет і образність фільму свідчать про те, що у світовому сприйнятті України та українців інтерес існує, хоча у досить специфічній формі. Зрозуміло, що пересічні представники західного світу сприймають українців як «чужих» і

«чужих». Однак наважимося зробити висновок, що образ «ворога» для нас уже не спокусливий. Парадоксально, чим більше «ворогів» у Росії проти українців, тим менше в українців «чужих» проти жителів Європи та Північної Америки»¹³³].

Президент України Петро Порошенко під час церемонії вручення Державної премії імені України зазначив: «...Для ефективної боротьби з окупантами та збереження незалежності ми маємо виробити дієву модель культурної політики - сучасна культурна політика буде зброєю перемоги над ворогом і знаряддям реформ» [29].

У цьому контексті на особливу увагу заслуговує проект «Культура 2025. Довгострокова національна культурна стратегія», який створює можливості для командної роботи в реформуванні сфери культури та забезпечує платформу для громадянського суспільства та національних органів влади. Центральну роль у проекті відіграє культурна дипломатія. У дорожній карті проекту зазначено, що «...стратегію має схвалити уряд, щоб можна було визначити необхідні кроки/дії для всіх залучених сторін, у тому числі Міністерства закордонних справ щодо культурної дипломатії та просування іміджу країни» [29].

3 березня 2014 року співробітники Інституту культурної дипломатії взяли участь у панельній дискусії, організованій командою Інституту. Тема дискусії - «Культурна дипломатія в Українській революції». Обставини подій в Україні широко обговорюються в дипломатичному середовищі та громадянському суспільстві в усьому світі. Є конкретні питання, які привернули увагу міжнародної спільноти. Конфлікти в Криму та на сході України загострилися, з'явилися нові виклики та загрози. Під час дискусії члени Інституту торкнулися кількох моментів революції та її наслідків. Вони з самого початку намагалися відкинути політичні питання й побачити, як культура все-таки залучена до революції. Існує багато доказів того, що культурна дипломатія відбувалася на площі Мердека, в центрі революції. 40 кінематографістів об'єдналися для створення спільного проекту «Вавилон 2013 - громадянське протестне кіно». Їхній відеопроєкт має на меті підвищити обізнаність про ситуацію в Україні та в

майбутньому створить художній фільм про переломний момент в історії України. Мистецький проект отримав подальший розвиток в інших різних формах, крім того, є університет під відкритим небом, а також бібліотека, що доводить, що Майдан - не острів у морі війни. Ці місця стали місцями спілкування, дискусій і творчості [4].

Висновки до третього розділу

З 2016 року Україна на абсолютно новому рівні представляє та розвиває видавництво та книготоргівлю за кордоном. Стенд України на Франкфуртському міжнародному книжковому ярмарку 2016, організованому Міністерством культури України, Асоціацією видавців України, Книжковим Арсеналом, Львівським форумом видавців та Meridian Chernovitz, мав великий успіх. 2017 року командою Мистецького Арсеналу та новоствореною Українською Книжковою Академією. Україна регулярно бере участь у численних міжнародних фестивалях театру, музики, цирку та інших видів мистецтва та проводить такі заходи в Україні.

ВИСНОВКИ

Зміни духовних, соціальних та економічних структур відбулися завдяки початку глобалізації. Проте спосіб функціонування світової політики зазнав значних змін. Поряд з новими системами вимірювання потужності з'явилися нові джерела енергії. Сьогодні військова сила більше не є важливою у прагненні держави досягти глобального значення. Сучасна світова політика спирається на кілька культурних, економічних і гуманітарних активів країни. Ці досягнення дають країнам потужну перевагу у світі; люди почали називати це явище «м'якою силою».

М'яка сила визначається Дж. Най як поєднання культурної привабливості, політичної ідеології та зовнішньої політики. Кажуть, що він має здатність приваблювати людей, пробуджувати їхній інтерес і завойовувати їхню прихильність до керівництва влади. У класичному розумінні жорстка сила представляє однакові визначення. Сьогодні культурна дипломатія відіграє дедалі важливішу роль як частина політики «м'якої сили».

Концепція «м'якої сили» - це поняття, яке описує культурно-специфічну логіку в найширшому розумінні, і розглядається як у світовому, так і у вітчизняному науковому середовищі з позиції двох основних вимірів: регіонального (практичне застосування «м'якої сили»).) «влада» найбільшими національно-регіональними лідерами) та функції (вивчення ролі складових «м'якої сили»: мистецтва, культури, релігії, освіти та науки, участі в діяльності міжнародних громадських неурядових організацій).

Країни по-різному визначають «м'яку силу» та пріоритети концептуального підходу. Ключовими елементами сучасної культурної дипломатії є матеріальні та духовні об'єкти національної культурної спадщини, народна художня культура, вища освіта, наука, спорт, туризм.

Основним завданням культурної дипломатії є створення позитивного іміджу країни на міжнародній арені шляхом популяризації її культурної спадщини.

Культурна дипломатія сьогодні стає одним із стратегічних пріоритетів України. Загалом варто зазначити, що українська культурна дипломатія набула абсолютно нового поштовху після російської агресії проти України, коли наша країна опинилася у стані «інформаційної війни» із зображеннями та меседжами як зброєю.

З цього моменту національна політика у сфері культурної дипломатії фактично зосередилася на двох основних пріоритетах: перший – це розвиток інституційного виміру культурної дипломатії (втіленням якого є Український інститут), а другий – розвиток культурна дипломатія. Формування іміджу, який необхідно донести до «зовнішнього світу» (персоналізовано стратегією публічної дипломатії МЗС України).

Водночас держава має зосередитись головним чином на якості виробленого контенту та якості інформації, що надається відповідно до цілей і завдань, які стоять перед Україною. Варто також пам'ятати, що люди, які піклуються про розвиток культури та створення продуктів, є творчими людьми, тому всі процеси мають бути інституційно розроблені таким чином, щоб містити якомога менше процедурних та бюрократичних обмежень. Звичайно, будуть проблеми зі звітністю перед державними органами, але це вже предмет іншого аналізу. Справа тут якраз у необхідності мінімізації процедурних та бюрократичних обмежень.

У нинішній ситуації змін у системі міжнародних відносин та загроз нашій державі необхідно визнати культурну дипломатію одним із стратегічних пріоритетів країни для захисту національних інтересів та забезпечення національної безпеки. Україна.

Основною проблемою цього напрямку на сьогодні є системність його організації та недостатній рівень фінансування існуючих проектів. Серед проблемних областей також можна виділити корупцію та пов'язані з нею питання, зайві бюрократичні механізми та змістовне наповнення цієї сфери.

Для сталого, довгострокового розвитку в цьому напрямку логічними вважаються такі кроки:

- Передача всіх повноважень із забезпечення культурної дипломатії Українському інституту наказом Міністерства закордонних справ;

- Реформування Українського інституту: забезпечує можливість фінансування комерційних проектів, які відповідають завданням зовнішньої політики України, скасовує систему тендерних закупівель, надає можливість розподіляти кошти фізичним особам, фізичним особам-підприємцям та юридичним особам незалежно від форми звітності, формує наглядову раду. терміном на два роки скоротити постійний штат Інституту (директори, заступники директора, бухгалтери, юристи та начальники відділів) та залучити всіх інших на позаштатних умовах для реалізації конкретних проектів надати доручення Мінфіну щодо створення механізмів, через які Інститут зможе займатися комерційною діяльністю, зберігаючи національну структуру;

- Замінити всі культурні відділи посольств і консульств філіями Української Академії;

- Український інститут проводить аналіз іміджу України в країні перебування та розробляє індивідуальні плани дій за результатами аналізу;

- Використання українських митців як головних виконавців проектів, що потребують створення інститутів у всьому світі на основі відкритого конкурсу;

- Закордонні українці залучені до процесу реалізації культурної дипломатії.

Отже, у ході цього дослідження були виконані поставлені нами завдання, а саме ми:

- висвітлення основних напрямків міжнародної культурної діяльності України;
- розкриття сутності явища культурної дипломатії в системі сучасних міжнародних відносин;
- характеристика нормативно-правової бази розбудови та діяльності структур культурної дипломатії України;
- дослідження організаційно-функціональної побудови структур культурної дипломатії у складі МЗС України;

- розкриття функцій, особливостей організаційної побудови, управління та провідних напрямів діяльності Українського Інституту як спеціалізованого закладу культурної дипломатії;
- доведення можливостей громадських об'єднань як ефективного інструменту культурної дипломатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. URL: https://eprints.oa.edu.ua/8193/1/NZ_V_up_29_Atamanenko_Alla.pdf.
2. Дубов Д., Дубова С. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3064:politika-kulturnoji-diplomatiji-yak-mekhanizm-realizatsiji-strategichnikh-komunikatsij-derzhavi&catid=81&Itemid=415
3. Безпека підприємницької діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект – URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/de640b212489b3ef3846953a6eb29b50.pdf>
4. Ботанова К. Україна як бренд. Ольга Жук і нова культурна дипломатія у МЗС URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/02/22/208496/>
5. Будков Д.В., Веденєєв Д.В. Слово правди про Україну. Міжнародна інформаційна діяльність Української держави. 1917–1920. Монографія. – К.: К.І.С., 2004. – 235 с.
6. Веденєєв Д. «Вишукана» гібридна зброя: ураження свідомості керівників та інтелігенції // Виклики і ризики. Безпековий огляд Центру дослідження армії, конверсії та роззброєння. – 2020. – № 9. – С. 20 – 32; № 10. – С. 14 – 26.
7. Веденєєв Д. «М'яка сила» і культурна дипломатія в парадигмі сучасних стратегій політичного впливу // Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матеріали ІV міжнар. наук. конф. 3 – 4 листопада 2020 р. К.: НАКККІМ, 2020. – С. 36 – 37.

8. Веденєєв Д. Асиметричний («гібридний») тип конфліктності: культурно-інформаційна складова // Культурологічні та мистецтвознавчі паралелі: науковий і практичний вимір. Матеріали міжнародного симпозиуму. 6 червня 2019 р. – К.: НАКККІМ, 2019. – С. 297 – 299.

9. Веденєєв Д.В. Становлення культурної дипломатії Української Народної Республіки періоду Директорії (1918 – 1920 рр.) // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2019. – № 2. – С. 18 – 22.

10. Вікіпедія «Теорія міжнародних відносин» - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Теорія_міжнародних_відносин

11. Володимир Шейко: «Український інститут представлятиме інтереси і цінності сучасної української політичної нації» URL: https://lb.ua/culture/2018/06/13/400222_volodimir_sheyko_ukrainskiy.html

12. Дмитро Кулеба назвав два пріоритети культурної дипломатії для просування м'якої сили України у світі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-nazvav-dva-prioriteti-kulturnoyi-diplomatiyi-dlya-prosuvannya-myakoyi-sili-ukrayini-u-sviti>.

13. Досвід функціонування європейських інститутів культурної дипломатії: висновки для України. Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1649/>.

14. Дубов Д. В. Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації. Стратегічні пріоритети. 2016. № 4. С. 9–23.

15. Дубов Д. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави. Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського: зб. наук. пр. НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2017. Вип. 46. С. 62–73.

16. Є. Нищук Мета нових інституцій Мінкультури – забезпечити рівний доступ до реалізації культурних ініціатив. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245413639&cat_id=244913751.

17. Єщенко М. Ірена Карпа «Український культурний центр стане тусовочним місцем у серці Парижа». URL: <http://ua.euronews.com/2015/12/15/irena-karpa-to-promote-cultural-diplomacy>.
18. Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.
19. Закон України «Про культуру». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.
20. Культурна дипломатія України як відповідь на виклики часу: європейська складова. (Оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами за 2014-2015 рр.). URL: http://www.nplu.org/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2015/2015_culture2.pdf.
21. Кучмій О.П. Використання технологій публічної дипломатії для просування інтересів держави на міжнародній арені (на прикладі Німеччини та Великої Британії). Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2008. Вип. 78, ч. II. С. 147-151.
22. Л. Гуменюк. Соціальна конфліктологія. Підручник. Форми культурного конфлікту та способи їх вирішення. URL: https://pidru4niki.com/78486/psihologiya/formi_kulturnogo_konfliktu_sposobi_virishennya#62.
23. МЗС України, Український інститут та ГО «Вікімедіа Україна» запускають кампанію «Місяць культурної дипломатії України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mzs-ukrayini-ukrayinskij-institut-ta-go-vikimedia-ukrayina-zapuskayut-kampaniyu-misyac-kulturnoyi-diplomatiyi-ukrayini>.
24. Михайло Цюрупа «ПОНЯТТЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» ДЕРЖАВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ» - URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tsiurupa_poniattia.pdf
25. Міністерство закордонних справ України - URL: <https://mfa.gov.ua/>

26. Основні орієнтири виховання - Кирило-Ганнівський заклад загальної середньої освіти I-II ступенів Зіньківської районної ради Полтавської області URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сучасна_світова_культура

27. Пересунько Т. Політика «тиші». Культурна дипломатія України повинна перетворитися на чинник національної безпеки. URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/blog/politika/politika-tishi>.

28. Постанова Верховної Ради «Про основні напрями зовнішньої політики України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.

29. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи (аналітична доповідь). Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О.П. Розумної, Т.В. Черненко. Київ: НІСД, 2016. 92 с.

30. Розумна О. Український інститут як інструмент культурної дипломатії: проблеми і шляхи подолання. Аналітична записка. Київ, 2016. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/ukrainskiy-institut-yak-instrument-kulturnoi-diplomatii>.

31. Розумна О.П. Досвід функціонування європейських інститутів культурної дипломатії: висновки для України. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/dosvid-funkcionuvannya-evropeyskikh-institutiv-kulturnoi>.

32. Розумна О.П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf.

33. Розумна О.П. Оптимізація посилення культурної присутності України в Європі. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/optimizaciya-posilennya-kulturnoi-prisutnosti-ukraini-v-evropi>.

34. Сербіна Н. Ф., Кучмій О. П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Випуск 100. Част. I. С. 122–131.

35. Ціватий В. Г., Кулініч М.Ю. Інституціональний розвиток культурної дипломатії XXI століття: архівна спадщина України і світ. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2017. Вип. 24(2). С. 52–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2017_24%282%29__8.
36. Ціватий В.Г. Зовнішня культурна політика України (1991 – 2011 рр.) // міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. К., 2011. Вип.20. С.70 – 83.
37. Цюрупа.М.В. Ясинська В.С. «Основи сучасної політології» - URL: https://pidru4niki.com/12920522/politologiya/politichni_problemi_demokratiiy_i_pravovoyi_derzhavi_gromadyanskogo_suspilstva
38. Шамборовський Г., Мусієнко Н. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інститутів громадянського суспільства в Україні // Агора: Зб. наук статей, 2015. Вип.14. С. 91 – 100.
39. Soft Power Survey Ranking by Monocle. URL: <https://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2018-19/>
40. Tailor Ph. M. Munitions of the Mind, A History of Propaganda From the Ancient World to the Present Era. Third Edition. Manchester: Manchester University Press. 2003. 272 p.
41. UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. Cultural Diversity Series. No 1. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2002. 63 p.
42. <https://mfa.gov.ua/> - Електронний ресурс – дата звернення 10.11.2022
43. <https://studfile.net/preview/8982825/page:12/> - Електронний ресурс – дата звернення 09.11.2022.
44. . Filimonov G.Yu. Neofitsialnaya vneshnyaya kulturnaya politika kak komponent «myagkoy silyi» SShA (Informal foreign cultural policy as a component of «soft power» of the US). SShA-Kanada: ekonomika, politika, kultura, 2007, no. 4, pp. 69-82.
45. Міжнародні відносини та світова політика : навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра

філос. наук, професора О. М. Кузя. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – с. 97-105

46. Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. –с. 257-270

47. <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf>
Електронний ресурс- дата звернення 10.11.2022р. с.10-15

48. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nz_36_39.pdf -
Електронний ресурс- дата звернення 10.11.2022р. с. 45-55

49. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tsiurupa_poniattia.pdf -
Електронний ресурс- дата звернення 10.11.2022р. с. 50-54